

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΕ'

Συνδρομή ἑτησίαι Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἔν τῃ Ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
 τὸν ἰκονοκρίτου ἑτάστου ἔτους καὶ εἴνε ἑτησίαι — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὀδὸς Ἀρχιεπιστοῦ

8 Μαΐου 1883

Τοῦ κάτωθι διηγήματος συγγραφεὺς εἶνε ὁ μέγιστος τῶν καθ' ἡμᾶς Οὐγγρῶν μυθιστοριογράφων Μαυρικίος Ἰωάννης, ὃς ἡ γονιμότης παραβάλλεται πρὸς τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά πατρὸς· ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἐξέδωκεν ἑκατὸν πενήτηκοντα τόμους. Γεννηθεὶς τῷ 1825, ἐξ εὐγενῶν γονείων, ἐδημοσίευσε δικαστὴς τὸ πρῶτόν του ποίημα ἐν τινὶ ἐφημερίδι· μετὰ τὸ πέρασ δι τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν του ἔγραψε δράμα βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, καὶ τὸ πρῶτόν του μυθιστόρημα συνέγραψεν ἐν ἡλικίᾳ ἑξῆς καὶ εἴκοσι ἐτῶν. Τῷ 1847 ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν ἐβδομαδιαίας ἐφημερίδος καὶ μετέσχε πάντων τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγώνων καὶ ἔπαθε πολλά. Ἐνομοθετῆ ἐξοχόν τινα ὑποκρίτριαν Οὐγγαρίδα, ἐγένετο ἔπειτα συντάκτης τοῦ «Πον» (τῆς Πατρίδος) καὶ ἐξελέχθη καὶ βουλευτής. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε λίαν διαδομένον ἐν τε τῇ Γερμανίᾳ καὶ τῇ Ἀγγλίᾳ.

ΑΚΟΥΣΙΑ ΝΥΚΤΕΡΙΝΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΙΣ

Οὐγγρικὸν διήγημα.

Ἡ κόμησσα Ρεπεθ, ἡ νεωτάτη, ἡ μαυρομάτα μου κόμησσα, ἦτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην φαιδρά, χαριστάτη, εὐπράπελος, μία χαρά. Ὡς δεῖγμα τῆς πρὸς με εὐνοίας τῆς μ' ἐκάλεσε νὰ διανυκτερεύσω πλησίον τῆς, — ἐφ' ἀμάξης· καὶ ναὶ μὲν ἦτο ἐν τῇ ἀμάξῃ καὶ ἡ ἀκόλουθός τῆς, ἀλλ' ὅπως δήποτε τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς εὐνοίας τῆς δὲν ἦτο μικροῦ λόγου ἄξιον. Ἐπειδὴ τὴν ἐπιούσαν ἐρίνετο μέγας χορὸς ἐν Ἀράδῃ καὶ ἤθελε νὰ εἶν' ἐκεῖ τὸ πρωὶ, παρήγγειλε καὶ ἔξευξεν τοὺς ἵππους τὴν ὀγδόην ἑσπερινὴν ὥραν. Ἐτυχε δὲ νὰ εἶμαι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐγὼ μόνος, καὶ μ' εἶπε: «Ἀγαπητέ μου, σὲ παρακαλῶ νὰ με συνοδεύσης».

Μὲ εἶπεν «ἀγαπητέ μου» μετὰ τόσης χάριτος καὶ φιλίας, ὥστε ἔπρεπε νὰ εἶνε πέτρα ἢ καρδία μου διὰ νὰ μὴ συγκατανεύσω. Ἄλλ' ὁμως ἐνόμισα καλὸν νὰ τῇ κάμω καὶ μικρὰν τινα παρατήρησιν· ἀπεκρίθην λοιπὸν: «Κόμησσα, θεὰ μου, ἔξω εἶνε σκοτεινά, πίσσα, δὲν βλέπει κανεὶς τὴν μύτην του καὶ εἶνε φόβος μήπως ἀναποδογυρίσῃ ἡ ἀμαξά καὶ σπάσωμε καὶ κανένα ποδάρι. Συλλογισθῆτε ὅτι θὰ περάσωμεν τρία ποτάμια, καὶ εἶνε κίνδυνος νὰ πνιγούμε, διότι, καθὼς εἰξεύρετε δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν παρὰ πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς γεφύρας μας. Καὶ ἔπειτα ὁ δρόμος μας εἶνε νὰ περάσωμεν ἀπέραντον δάσος, καταγώγιον τῶν ληστῶν. Κόμησσα, σὰς το προλέγω, θὰ μας σφάζουν!

Δὲν εἶνε φρονιμώτερον νὰ κινήσωμεν αὐρίον τὸ πρωὶ, καὶ τὴν μεσημβρίαν νὰ εἴμεθα εἰς Ἀράδην; καὶ θὰ ἔχετε καιρὸν νὰ ἐτοιμασθῆτε διὰ τὸν χορὸν. Κόμησσα, αὐρίον νὰ κινήσωμεν!»

Ἄλλ' ἐκείνη ἀνεκάγχασε, μ' ἐνέπαιξε, καὶ με εἶπεν ἄνανδρον καὶ δεῖλόν. Ἐνὶ λόγῳ εἶχεν ἀποφασίσῃ ἐν τῇ χαριστάτῃ κεραλῇ τῆς νὰ κινήσῃ αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. Τὴν εἰξεύρετε δὲ, ὅσον προσπαθεῖς νὰ τὴν πείσης, τόσον ἐκείνη ἐπιμένει· πολλαὶ γυναῖκες τὸ ἔχουν τοῦτο. Μ' ἔλεγεν ὅτι ἂν κινήσῃ τὴν ἑσπέραν θὰ ἔχῃ καιρὸν αὐρίον νὰ ἀναπαυθῇ ὀλίγον, καὶ ὅτι τέλος πάντων τὸ νυκτερινὸν ταξίδιον εἶνε πολὺ ποιητικώτερον καὶ εὐαρεστότερον παρὰ τὸ τῆς ἡμέρας, ὅτε δὲν εἶνε κανιορός, ὅτε πολλαὶς ὑπάρχουσιν ἀστέρες, ἐνίοτε δὲ καὶ σελήνη, καὶ πάντοτε κοῤῥουν οἱ βάρραχοι! Ἄλλὰ πάντα ταῦτα ἦσαν προφάσεις· τὸ μόνον ἀληθὲς ἦτο ὅτι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην εἶχε ἰδιοτροπίαν καὶ ἤθελε νὰ τὴν ἱκανοποιήσῃ παρעυθὺς.

Τί νὰ κάμω! Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὴν ἀφήσω νὰ φύγῃ μόνη καὶ νὰ μείνω ἐγὼ μόνος ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀπεκρίθην λοιπὸν ὅτι ἤμην ἑτοιμος νὰ τὴν συνοδεύσω.

Ἀνυχνωρίζουσα τὴν καλὴν μου θέλησιν μ' ἐπέτρεψε νὰ καθίσω ἐν τῇ ἀμάξῃ. . . ἀπέναντι τῆς. Ἄλλ' ἡ κόμησσα, ὡς εἰξεύρετε, εἶνε πολὺ ἀφρημένη, καὶ ἐπεσώρυσεν ἐπάνω μου ὅλας τὰς θήκας τῶν πραγμάτων τῆς, καὶ ἔπειτα περιτυλιχθεῖσα διὰ τῆς μηλωτῆς τῆς ἀπεκοιμήθη. Μάτην τῇ ἀπέτεινα λέξεις τινάς, οὐδὲν μ' ἀπεκρίνετο. Ἐκοιμάτο! ὦ! ἐκοιμάτο. Ἐκ διαλειμμάτων δὲ ὅσάκις ἡ ἀμαξά προσκόπτουσα κατὰ τινος λίθου ἐκλονεῖτο, ἤνοιγεν ἡ κόμησσα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μ' ἔλεγε: «Ποῦ εἶνε τὸ μαρσὸν μου; ποῦ εἶνε ἡ θήκη τοῦ καπέλλου μου; ποῦ εἶνε ἡ κασσεῖτα μου; Μήπως κάθεσθε ἐπάνω εἰς τὸ κουτὶ τῶν γαντιῶν μου; Μὰ δι' ὄνομα Θεοῦ, προσέχετε, ἀγαπητέ βαρῶνες!» Καὶ πάλιν ἀπεκοιμάτο. «Ἄ! μὰ τὸ ναὶ, ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ νὰ τὴν μιμηθῶ καὶ ἀπεκοιμηθῆν, τούτῳ χριστῶν κατὰ τὸ φαινόμενον, διότι τὰ νεύρα μου ἦσαν ἐξηρεθισμένα καὶ καθόλου δὲν ἤμην καλά, μὰ καθόλου, ὑπὸ τὸ βουνὸν ἐκεῖνο τῶν δερμάτων.

Αἴφνης ἡ ἀμαξά ἐστάθη ἀποτόμως, ἐκλίνε πρὸς τὸ πλευρὸν ὡς ἐὰν καὶ αὐτὴ εἶχεν ὄρεξιν

νὰ πλαγιάσει καὶ νὰ κοιμηθῆ. Ἡ κόμησσα ἀρ-
υπνισθεῖσα ἀνεκάθησε διὰ μιᾶς καὶ μετὰ πολ-
λῆς δυσαρρεσκείας ἠρώτησε τί τρέχει.

Ὁ ἀμαξηλάτης ἐπήδησεν ἀπὸ τῆς θέσεώς
του καὶ προσελθὼν πρὸς τὴν θυρίδα τῆς ἀμαξ-
ξης, εἶπεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς ὁδὸν ἐλσεινὴν καὶ
ὅτι κατὰ πάσαν πιθανότητα ἀπεπλανήθημεν.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; ὑπέλαβεν ἡ κόμησσα·
ἀφ' οὗ ἔχομεν ἐμπρὸς δρόμον, ἄς προχωρήσωμεν.

— Μάλιστα, μάλιστα, ἀλλὰ..., παρετήρη-
σεν ὁ ἀμαξηλάτης.

— Ὁ δρόμος αὐτὸς κἀπου θὰ βγίνη.

— Φοβοῦμαι, κυρία κόμησσα, μήπως δὲν
βγίνει εἰς μέρος ἀσφαλές.

— Καλὲ τί με λέγεις; Ὑπάρχουν εἰς τὴν Οὐγ-
γαρίαν μέρη τὰ ὅποια νὰ μὴ εἶνε ἀσφαλῆ; Πού
εἴμεθα τώρα;

— Εἴμεθα, κυρία κόμησσα, εἰς τὸ δάσος τοῦ
Ζόλουτα.

— Τὸ δάσος αὐτὸ ἔχει ἐξοδὸν εἰμποροῦμεν
νὰ το περάσωμεν εἰς δύο ὥρας.

— Νομίζω ὅτι οἱ φόβοι τοῦ ἀμαξηλάτου ἔ-
πρεπε νὰ σας κάμουν νὰ σκεφθῆτε, παρετήρησα
πρὸς τὴν κόμησσαν ἀναμιγνύμενος καὶ ἐγὼ εἰς
τὴν συζήτησιν.

— Οἱ φόβοι τοῦ ἀμαξηλάτου δὲν ἔχουν βά-
σιν, βαρῶνε.

— Καὶ ὅμως ὁ ἀμαξηλάτης σας φοβεῖται,
κόμησσα, μήπως μας συμβῆ τίποτε δυσάρε-
στον...

— Δὲν εἶνε δίκη του δουλειά!

— Ἡ οἱ ἵπποι του νὰ μὴ...

— Ὡ! οἱ ἵπποι του, δουλειά του εἶνε, μά-
λιστα.

— Εἶνε, λέγουν, πολλοὶ φαυλόβιοι καὶ
«φτωχὰ παιδιὰ» εἰς τὸ δάσος τοῦτο, καὶ εἴμ-
πορεῖ νὰ εὕρουν τῆς ἀρρεσκείας των καὶ τοὺς
ἵππους καὶ τὴν ἀμαξάν τῆς κυρίας κομήσσης
— ἰδοὺ ἀναμφιβόλως τί φοβεῖται ὁ ἀμαξηλά-
της. — Ἄ! κόμησσά μου, θεὰ μου, δὲν εἶνε
παῖξε γέλασε νὰ ταξιδεύη τις νύκτα εἰς δάσος
κατασκότεινον. Ἄν εἶχα τοῦλάχιστον πάρη τὰ
πιστόλια μου!

— Διὰ νὰ μάς τα πάρουν καὶ αὐτὰ, ὑπέ-
λαβε τὸ διαβολάκι.

Καὶ γελῶσα ἀνοίγει τὴν θυρίδα καὶ πηδᾷ ἐκ
τῆς ἀμαξῆς ἐλαφρὰ ὡς πτηνόν.

— Ὡ! τί νύξ τερπνοτάτη! Πῶς τὸ δάσος
εὐωδιάζει! ἀνερώνησε, πῶς σπινθηροβολοῦν αἱ
πυγολαμπίδες! Ἐλάτε, βαρῶνε, νὰ ἰδῆτε.

— Τί νὰ ἰδῶ; ἠρώτησα ἐκβάλλων τὴν κε-
φαλὴν μου ἔξω εἰς τὸ σκότος. Εἶνε σκοτεινὰ,
πίσσα! Τίποτε δὲν βλέπω, κόμησσα! οὐδὲ πού
εἶσθε κἄν σας βλέπω.

— Καλέ, τί λέτε; τίποτε δὲν βλέπετε; Καὶ
τὸ φῶς ἐκεῖνο ἐκεῖ κάτω!... Διότι φαίνεται

φῶς ἀνάμεσα εἰς τὰ δένδρα, καὶ μάλιστα ἄν
νὰ διευθύνεται πρὸς τὸ μέρος μας.

Τὸ αἷμά μου ἐκινήθη βικίως καὶ ἐπάγωσε.
Ὁ ἀμαξηλάτης διὰ φωνῆς ἐσθεσμένης εἶπε
πρὸς τὴν κόμησσαν:

— Τὸ φῶς ἐκεῖνο, κυρία κόμησσα, εἶνε τοῦ
χαριστοῦ πού κονεοῦν οἱ λησταί.

— Λαμπρὰ! λαμπρὰ! ἀνερώνησεν ἡ κό-
μησσα... Ἀμαξᾶ, ἐμπρὸς, τράβα ἔς τὸ χάνι
τῶν «φτωχῶν παιδιῶν».

Φωντάζεσθε τὴν ἀγωνίαν μου, τὴν ἀπελπι-
σίαν μου.

— Μά, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! ἀνερώνησα, τί
κάμνετε, κόμησσα; Πηγαίνετε νὰ πέσετε εἰς
τὸ στόμα τοῦ λύκου... Αὐτὸ τὸ χάνι εἶνε
κλεφτοφωλιά. Ἐκεῖ μέσα εἶνε ὅλοι συνεννοη-
μένοι μὲ τοὺς ληστὰς καὶ γυμνῶνουν καὶ δολο-
φονοῦν τοὺς ὁδοιπόρους... Πρὸ ὀλίγου μάλιστα
ἀνέγνωσα εἰς τὰς ἐφημερίδας...

Ἄλλ' ἐκεῖνη ἀνεκάγχασε θορυβωδῶς καὶ εἶπε
γελῶσα:

— Παραμύθια, παραμύθια... εἶνε ὅσα γρά-
φουν αἱ ἐφημερίδες. Τέλος πάντων δὲν εἰδεύο-
μεν πού πρέπει νὰ περάσωμεν τὴν νύκτα· ἐάν
τοῦλάχιστον ἦτο κανὲν ἄλλο ξενοδοχεῖον ἐδῶ
πλησίον, εἰμπορούσαμεν νὰ μείνωμεν, ἀλλὰ δὲν
εἶνε. Θέλομεν λοιπὸν δὲν θέλομεν πρέπει νὰ εὐ-
χαριστηθοῦμεν εἰς αὐτὸ τὸ χάνι.

Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην νὰ τὴν ἀκο-
λουθήσῃ βραδέως μετὰ τῆς ἀμαξῆς: — Προ-
χωρῶ ἐγὼ περὶ διὰ νὰ σοῦ δείξω τὸν δρόμον.

Πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις μου, πᾶσαι αἱ περὶ
ληστῶν διηγήσεις μου εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν, μάλ-
λον δὲ ἠπειλήσεν ἡμᾶς ὅτι καὶ μόνη θὰ ὑπάγῃ
εἰς τὸ πανδοχεῖον, ἂν δὲν θέλομεν νὰ τὴν ἀκο-
λουθήσωμεν.

Ὅτε προσηγγίσκαμεν εἰς τὴν τζάρδακ, ἐπλη-
ξαν τὰ ὠτὰ μας οἱ ἐπαγωγοὶ ἤχη ὀρχήστρας
Ἀθιγγάνων.

— Θεέ μου! ἀνερώνησα, ὄ! οἱ λησταί τῆς
χώρας εἶν' ἀπόψ' ἐδῶ συνηγμένοι!

— Κύτταξε!, εἶπεν ἡ κόμησσα γελῶσα, ἐ-
πηγαίνωμεν εἰς τὸν χορὸν, καὶ νὰ πού τον εὐ-
ρίσκομεν ἔς τὸν δρόμον μας. Τί εὐχάριστος σύμ-
πτωσις!

Καὶ οὐδόλως διστάζουσα κατηυθύνθη πρὸς
τὴν θύραν τοῦ πανδοχεῖου.

Διανοήθη νὰ κάμω μεταβολήν, ν' ἀφήσω ἐ-
κεῖ τὴν κόμησσαν καὶ νὰ το σερήψω. Ἄλλ' ἡ
ἀκόλουθος τῆς κομήσσης ἡ νεῆνις Καισαρίνη
εἶχε κρεμασθῆ εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ μού
τὸν ἔσφιγγεν ὡς νὰ τον εἶχα εἰς τὸ μάγγανον.
Ἡ ταλαίπωρος νεῆνις ἔτρεμεν ὡς τὸ φύλλον καὶ
ἦτο ἡμιθανής.

Αἱ ἀναφωνήσεις καὶ αἱ ἀγριαὶ κραυγαὶ τῶν
χορευτῶν οὐδόλως ἀνεχαίτισαν τὴν κόμησσαν,
ἥτις ἀνοίξασα τὴν θύραν θαρραλέως εἰσῆλθε.

Εἰσῆλθόμεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτὴν εἰς δωμά-
τιον μακρὸν πλήρες κικνου. Κατ' ἀρχάς μ' ἐ-
φάνη ὅτι εἶδα κἀπου πενήντα ληστὰς πηδῶν-
τας καὶ ἄδοντες ὡς ἀγρίους περὶς ἡμῶν. Ἀλλὰ
συνελθὼν ἔπειτα ἐκ τοῦ πρώτου τρόμου μου,
τοὺς ἐρέτησα καὶ ἦσαν ἐννέα μόνον, συμπερι-
λαμβανομένου καὶ τοῦ πανδοχέως καὶ τῶν τριῶν
Ἀθιγγάνων μουσικῶν. Ἀλλὰ τί; μήπως δὲν
ἦσαν ἄρκετοί; Πέντε ἄνδρες ὡς ἐκεῖ ἄνω, κο-
λοσσοί, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ ἤγγιζον εἰς τὴν
ὀροφήν! Εἶχον ὅλοι πιστόλια εἰς τὴν μέσην καὶ
μύστακας ὑπερμεγέθεις. Ἄμα ἰδόντες ἡμᾶς δι-
έκοψαν τὸν χορὸν καὶ μας ἐκύτταξαν διὰ τῶν
μεγάλων καὶ ἀπαστραπτότων ὀφθαλμῶν των.
Ἡ θρασύτης ἡμῶν τοὺς ἐξέπληξέ πως, καὶ πα-
ρητήρησα ὅτι δὲν μας ἐξέλαβον ὡς ἀνθρώπους
προστώχους. Ἡ χαρῖσά μου κόμησσα προσελ-
θούσα πρὸς αὐτοὺς γοητευτικῶς μειδιῶσα, εἶπε
διὰ τῆς γλυκειᾶς καὶ αἰμύλης φωνῆς τῆς:

— Συγχωρήσατέ μας διότι ἤλθόμεν καὶ σας
ἐταράξαμεν χωρὶς νὰ σας ζητήσωμεν τὴν ἀδει-
άν σας. Ἀλλὰ ἀπεπληκνήθημεν εἰς τὸ δάσος καὶ
ἐπειδὴ ἔνεκα τοῦ σκότους εἶν' ἀδύνατον νὰ ἐξ-
ακολουθήσωμεν τὸν δρόμον μας, σᾶς παρακα-
λοῦμεν νὰ μας φιλοξενήσετε ἀπόψε.

Ὁ μέγιστος καὶ εὐμορφότατος τῶν πέντε
ληστῶν ἤλθε πρὸς τὴν κόμησσαν σιρῆθαι τὸν
μύστακά του, ἀπεκαλύφθη, ἔσεισε τοὺς περ-
νιστήρας του καὶ προσκλίνων χαριέντως εἶπε
πρὸς τὴν μειδιῶσαν κόμησσαν: ὅτι ἡ παρουσία
τῆς οὐ μόνον δὲν τοὺς ἐτάραξεν, ἀλλὰ μάλλον
τιμᾶ τὴν ὀμήγηριν, αὐτὸν δὲ προσωπικῶς κα-
θιστᾶ εὐτυχέστατον, διότι εἶνε ὁ Φεκέτε Ἰσο-
ζης (βῆγος διέδραμε τὴν βῆχιν μου ὡς ἤκουσα
τὸ ὄνομα τοῦ διαβολοῦ ληστοῦ), καὶ ἔχει προσ-
κελημένους τοὺς φίλους του εἰς εὐχαίαν. Καθὸ
δὲ οἰκοδεσπότης ἠρώτησε τὴν κόμησσαν πρὸς
τίνα εἶχε τὴν τιμὴν νὰ συνομιλῇ.

Πρὶν δὲ δυνηθῆ νὰ νεύσῃ πρὸς τὴν κόμη-
σσαν ν' ἀποσιωπήσῃ τὸ ὄνομά τῆς, ἡ ἀπερίσκε-
πτος εἶχεν ἤδη ἀποκριθῆ: — Εἴμαι ἡ κόμησσα
Ῥεπεῖ, καὶ κατοικῶ ἐδῶ πλησίον.

— Ἐγὼ τὴν εὐχαριστήσιν νὰ εἰξεύρω τὸ ὄ-
νομα τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ ληστής. Ὁ γέρον κό-
μης Ῥεπεῖς, μού ἔστειλε μίαν φορὰν μίαν σφαί-
ραν, ἀλλὰ δὲν μ' ἐπέτυχε. Καθίστε παρακαλῶ,
κυρία κόμησσα.

Ἐκάθισεν ἐκεῖνη ἐπὶ τινος θρανίου, καὶ πλη-
σίον τῆς ἐκάθισεν ὁ Φεκέτε ὑποκρινόμενος ὅτι
δὲν με εἶδε.

— Καί, νὰ ἔχωμε καλὸ ῥώτημα, πού ἐπα-
γαίνετε αὐτὴν τὴν ὥραν;

— Εἰς τὴν Ἀράδην εἰς τὸν χορὸν τοῦ Κα-
ζίνου, ἀπεκρίθη ἡ κόμησσα μετὰ τῆς αὐτῆς
χαρίτος καὶ εὐτραπέλειας.

— Καλὴ σύμπτωσις σᾶς ἔφερον ἐδῶ. Καὶ ἡ-
μεῖς ἐδῶ ἔχομεν χορὸν. Καὶ ἂν ἡ κυρία κόμησσα

δὲν εἶν' ἀκατάδεκτη, πιστεύω πῶς θὰ διασκε-
δάσῃ πολὺ. Ἐχομεν περίφημη μουσικὴν. Τώρα
θὰ τὴν ἀκούσετε. Ἐμπρὸς, Ἀτσιγγανοί! τὸ
τραγοῦδι τῆς Περτάμορφης, καὶ κυττάζτε νὰ
το παίζετε καλὰ!

Εὐθὺς ὡς ἀντήχησαν οἱ πρώτοι τῆς μουσι-
κῆς φθόγγοι, ὁ Φεκέτε περιέβαλε διὰ τοῦ βρα-
χιόνος τὴν ὀσφὺν τῆς κομήσσης καὶ τὴν εἴλκυ-
σεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου. Ἄλλος τις νέος
αὐθάδης ὤρμησε πρὸς τὴν Καισαρίνην, ἔλαβε
τὸν βραχίονά τῆς, καὶ τοῖ ἦτο σχεδὸν λιπόθυ-
μος, καὶ χορεύσας ὀλίγον, παρέδωκεν αὐτὴν ἔ-
πειτα πρὸς τινὰ τῶν συντρόφων. Ἡ δύσμοιρος
νεῆνις εἶχε γείνη ἄν τὸ κερί, ἀλλ' ἡ κόμησσα
ἦτο δροσερὰ ὡς ῥόδον, ἐδείκνυε θάρρος μέγα καὶ
μετὰ πλείστης φαιδρότητος ἐφέρετο ὡς ἐάν ἐ-
πάται ἐπὶ τοῦ ἐστιλθωμένου σανιδώματος τοῦ
Καζίνου τῆς Ἀράδης. Ἐγέλα, ἐθύρπτετο, ἀσ-
μένως καὶ ἀνευ τῆς ἐλαχίστης δυσκολίας πα-
ρεσύρετο εἰς τὴν δίνην τοῦ χοροῦ μετ' εὐφροσύ-
νης καὶ ἡδονῆς τοσαύτης, ὥστε ἐγὼ ἐσκανδα-
λιζόμην. Ὅχι, οὐδέποτε ἄλλοτε ἐφάνη εὐμορ-
φοτέρη, ἐπαγωγότερη. Ἐκτοτε δὲ πολλάκις τὴν
εἶδον χορεύουσαν τὸν χορὸν τὸν λεγόμενον τσαρ-
νταῖς, ἀλλ' οὐδέποτε τὸν ἐχόρευεν ὅπως τὴν νύ-
κτα ἐκείνην μετὰ τοῦ μπετυάρ (ληστοῦ). Ὁ
ἀρχιληστής τὴν ὠδήγησε κατὰ πρότον μετὰ
βήματος μεγαλοπρεποῦς κύκλῳ τοῦ δωματίου·
τὸ βλέμμα του ἦτο ὑπερήφανον, τὸ βῆμά του
σοβαρὸν· αἶφνης ἀναπηδᾷ ἐπὶ τῶν πετρῶν του
ἐκβάλλων κραυγὴν καὶ σείων τοὺς ἠχηροὺς περ-
νιστήρας του, καὶ εὐρίσκειται ὀρθίως ἐνώπιόν τῆς.

Ἡ μουσικὴ ἐπαιάνιζε μέλος τι ζωηρὸν καὶ πως
ἀγριον. Ἐπειτα ἤρχισε καὶ ἡ κόμησσα νὰ χο-
ρεύῃ, ὁμοιάζουσα πρὸς ψυχὴν ἥτις ἵπταται ἀπὸ
ἀνθους εἰς ἀνθος, ἀλλ' ἐπ' οὐδενὸς κἀθηται· καὶ
ὅτε μὲν προσήρχετο πρὸς τὸν χορευτὴν τῆς κύ-
πτουσα ὡς ἐάν ἤθελε νὰ τον ἐναγκαλισθῆ, ὅτε
δὲ ὀρθία καὶ ἀξιοπρεπῆς ἐχώρει εἰς τὰ ὀπίσω
συμπαράσφουσα αὐτὸν διὰ τῶν φιλαρέσκων ἀκ-
κισμῶν τῆς. Τελευταῖον δὲ ὁ μπετυάρ λαβὼν αὐ-
τὴν περιστράφη μετ' αὐτῆς ἐν στροβίλῳ δαι-
μονικῷ. Ἀήξαντος τοῦ χοροῦ ἤγαγε τὴν κόμη-
σσαν εἰς τὴν θέσιν τῆς καὶ φιλήσας τὴν χεῖρά
τῆς περιποιητικώτατα, ἐστράφη πρὸς με καὶ
ψάων τὸν ὤμόν μου, μοὶ εἶπε μετ' αἰκειότητος:

— Καὶ σύ γεροπατέρα, δὲ χορεύεις;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη μετ' ἀξιοπρεπειᾶς δὲν
εἰξεύρω.

Ἐλθὼν δ' εὐθὺς πρὸς τὴν κόμησσαν:

— Νὰ μας συγχωρήτε, κυρία, τῆ εἶπε, διότι
δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ σας φιλεύσωμεν
ὅπως σᾶς πρέπει· εὐχαριστήθητε λοιπὸν εἰς ὅ τι
ἔχομεν, μικρὰ πράγματα, ἀλλὰ σᾶς τα προσ-
φέρομεν ἐξ ὅλης καρδίας.

Ἐλεγε δὲ ταῦτα ἐννοῶν τὸ δεῖπνον ὅπερ ἦτο
ἑτοιμον. Ὁ πανδοχεὺς ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς τρα-

πέζης χύτραν μεστήν λεπτοτάτων τεμαχίων βοείου κρέατος, μαγειρευθέντων μετὰ κρομμύων καὶ παπρικᾶς, ὅ ἐστι κοκκίνου πεπέρου· τοῦτο δὲ εἶνε τὸ ἐθνικὸν φαγητὸν τοῦ τόπου ὀνομαζόμενον *γουλιάς*. Τὸ δεῖπνον ἦτο ἀφρονώτατον, περίξ δ' αὐτοῦ ἐκάθισεν ὅλη ἡ συμμορία. Πινάκιον, τίποτε. Ἐκαστος δικτυμὸν ὀπλισμένον διὰ τοῦ ἐγκαλπίου μαχαίριδιου του εἰσήγεν αὐτὸ εἰς τὴν χύτραν καὶ καρφῶνων τεμάχιον κρέατος ἔτρωγε. Ἡ κόμησσα ἔφαγεν ὡς ἐάν εἶχε τρεῖς ἡμέρας νὰ φάγῃ. Ὁ ἀρχιληστής τῆ ἔκοπτε τὸν ἄρτον μικρὰ τετράγωνά τεμάχια καὶ ἐκείνη τὰ ἐνέβαπτεν εἰς τὸ καρύκευμα. Ἰδὼν με ὁ Φεκέτε ἀπέχοντα τοῦ φαγητοῦ συνωφρυνόθη· ἀλλὰ παρυσυὺς καταστέλλων τὴν ἀγανάκτησιν ἢ τὸν θυμὸν του, μειδιάσας μὲ ἠρώτησε διατὶ δὲν τρώγω.

— Ἐχει πολὺ πιπέρι, τῷ ἀπεκρίθη.

Οἱ ἀνθρωποὶ οὗτοι δὲν εἰξεύρουσι τί ἐστὶ πατήριον ἔχουσι δὲ τὸν οἶνον ἐντὸς ζυλίνης φιάλης εἰδούς *πίώσκας*, ὀνομαζομένης *κουλάκας*. Πρῶτος ἔπινεν ὁ Φεκέτε, ἔπειτα δὲ σπογγίζων διὰ τῆς χειρίδος τοῦ ὑποκαμίσου του τὸ στόμα τῆς φιάλης, ἔδιδεν αὐτὴν πρὸς τὴν κόμησσαν, ἥτις τὴν ἐκόλληε ἐπὶ τῶν χειλέων της ἀνευ τινὸς ἀηδίας καὶ ἔπινε. Μ' ἐφάνη δὲ ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ἔπινε πάρα πολὺ. Ὁ ἀρχιληστής ἠθέλησε νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἐμὲ τὴν *κουλάκα* του.

— Εὐχαριστῶ, τῷ εἶπον, δὲν πίνω κατὰ διαταγὴν τοῦ ἱατροῦ.

— Ἄ! ἐγὼ, *τσελεπή* μου, ἐπειδὴ χθὲς ἤπια πάρα πολὺ καὶ μ' ἔβλαψε, σήμερον λοιπὸν τί νὰ κάνω; ἀναγκάζομαι γιὰ ἱατρικὸ νὰ πιῶ ἄλλο τόσο.

Ἐγὼ ὑπώπευσα ὅτι αὐτὸς ἠθελε νὰ μας μεθύσῃ διὰ νὰ μας γυμνώσῃ ἔπειτα καὶ νὰ μας φανεύσῃ ἐν ἀνέσει. Ἐπρεπε νὰ ἐβλέπετε πῶς ἐστραγγίζοντο αἱ κύκλω περιγόμεναι *κουλάκας*. Ἐν δικαστήματι μιᾶς ὥρας ὀλόκληρον βυτίον ἐξεκένωθη· ὀφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι οὐδεὶς τῶν ληστών ἐφάνη κλονούμενος ὅτε ἠγέρθησαν ἐκ τῆς τραπέζης.

— Ἐ, *τσελεπή* μου, μ' εἶπον ὁ Φεκέτε, σὺ δὲν πίνεις, δὲν τρῶς, δὲ χορεύεις; μὰ τί διάβολο λοιπὸν κάνεις; Χαρτιὰ παίζεις;

Καὶ ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον, ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του δέσμην παιγνιοχαρτῶν.

— Βέβαια, εἶπον ἐγὼ κατ' ἐμαυτόν, διὰ τῆς ἐρωτήσεώς του ταύτης θέλει ἐπιδειξίως νὰ με βολιδουσκοπήσῃ ἂν ἔχω χρήματα ἐπάνω μου.

— Οὐτε, ἀπεκρίθη.

— Τὸ λοιπὸν, ἔλα νὰ σε μάθω ἐγὼ, ἀνεφώνησε, δὲν εἶνε δύσκολο πρᾶγμα. Κύττα· βάζω ἐδῶ ἓνα χαρτί, ἐκεῖ βάζω ἄλλο ἓνα, πατῶ ἐγὼ τοῦτο, σὺ παταῖς ἐκεῖνο καὶ ὅ τι χρώμα βγῆ πρώτο κερδίζει.

ἠθελε δὴλα δὴ νὰ με διδάξῃ τὸ *lar-*

σκενέ, ἐκεῖνος! ὡς νὰ μὴ εἶχα ἐγὼ χάσῃ δύο κτήματα ὀλόκληρα διὰ νὰ το μάθω! Ἄλλὰ τί νὰ κάμω; Ἐπρεπε νὰ καθίσω ἀπέναντι ληστοῦ καὶ νὰ παίζω. Ἐν τῷ θυλακίῳ μου εὐρίσκοντο ὀλίγα τινὰ χαλκίνα κέρματα, τὰ ὁποῖα ἠδυνάμην νὰ τα θυσιάσω, τὰ ἔθεσα λοιπὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

— Τί! ἀνεφώνησε, τί εἶν' αὐτά! Καὶ γιὰ ποιὸν μ' ἐπῆρες ἐμένα; Νὰ ὁ μπάγκος! καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης δράκκα χρυσῶν νομισμάτων στιλπνοτάτων.

Ἐγὼ οὐδὲ τὸ ἡμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου εἶχον.

Ἀνέμιξε τὰ χαρτιὰ, ἐπαίξαμεν καὶ ἐκέρδισα.

Ὁ ληστής ἐπλήρωσε. Κατ' οὐδένα λόγον ἐγὼ ἠθέλησα νὰ ἐγγίσω τὰ χρήματα ἐκείνα, τὰ ἀφῆκα λοιπὸν ὡς καταβολήν.

Καὶ ἐκ δευτέρου ἐκέρδισα καὶ πάλιν ἀφῆκα τὰ κερδηθέντα ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἐκέρδισα καὶ τὸ τρίτον, καὶ τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον καὶ τὸ ἕκτον καὶ τὸ ἕβδομον. Σταγόνες ἰδρώτος κατέρρεον ἀπὸ τοῦ μετώπου μου. Ἄ! σὰς ὁμνῶ ὅτι εἶνε πολὺ δεινὸν πρᾶγμα γὰ κερδίζειν χρήματα ληστοῦ! Ἐκέρδισα καὶ τὸ ὄγδοον! Ἄχ! ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν... «Θεὸ μου ρῦσαι με ἀπὸ τῶν χρημάτων τούτων, τὰ ὁποῖα εἶνε χρήματα κλοπιμαῖα, δὺς νὰ κερδίσῃ καὶ ὁ ληστής». Ματαίαι αἱ ἱκεσίαι μου! Ὁ Θεὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὴν ὑπόθεσίν μου. Ἐκέρδισα καὶ τὸ ἕνατον!

Ὁ Φεκέτε μὲ παρετήρησε μειδιῶν καὶ εἶπε:

— Θὰ εἰς ἐρωτευμένος με τὴν κοντέσσα! ἄλλιως δὲν θὰ ἦσαν τόσο τυχεροὶ ἔς τὸ παιχνοῖδι.

Ὁ αὐθάδης, βλέπετε, ἔδιδεν αἰτίαν ἔριδος.

Καὶ ὅτε τὸ δέκατον ἦδη τὸν εἶδον ἀναμιγνύοντα τὰ χαρτιὰ, ἡ καρδία μου ἐταράχθη σφόδρα.

Ἐκέρδισα πάλιν.

Ὁ ληστής τὴν φορὰν ταύτην ἔτυψε τὴν τραπέζαν διὰ τῆς πυγμῆς του τοσοῦτον βιαίως, ὥστε τὰ χρυσαῖα νομίσματα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἄερα.

Καὶ ἠγέρθη ἀναφωνῶν:

— Ἄμ' ἂν κερδίζης ὅπως κερδίζης, καλὸ ἔχημέρωμα! Καὶ ἀνακαγγάσας ἔθηκεν εἰς τὸ θυλάκιόν του τὰ ὑπολειπόμενα νομίσματα.

— Σὲ παρκαλῶ τῷ εἶπον, παρ' τα καὶ αὐτά, καὶ ὤθησα πρὸς αὐτόν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης νομίσματα.

Ἄλλὰ προσβληθείσης τῆς φιλοτιμίας του, ἀπέβλεψε πρὸς με ὑπερηφάνως καὶ:

— Γιὰ ποιὸν μ' ἐπῆρες; ἀνεφώνησε. Παρ' ἀπὸ καὶ τὰ φλωριά σου, ἄλλιως σὲ πατῶ καὶ ἄσένα κ' αὐτὰ κατ' ἀπὸ τὸ παράθυρο.

Πυρέσσων συνήθροισα τὰ φλωριά μου καὶ τα διένειμα εἰς τοὺς Ἀθιγγάνους. Ἄλλὰ παρυσυὺς μετενόησα· διότι τί ἄλλο ἀπέδειξα διὰ τῆς γεν-

ναϊότητός μου ταύτης ἢ ὅτι ἤμην πλούσιος καὶ δὲν ἐπτοοῦμην ἐκ τοῦ κέρδους. Οἱ Ἀθιγγανοὶ κατὰ τὴν συνήθειάν των προσῆλθον καὶ με περιεκύκλωσαν ἐρωτῶντές με τί ἐπιθυμῶ νὰ μου παίζω. Ἄλλ' ἐγὼ τοὺς ἀπέστειλα πρὸς τὴν κόμησσαν, ἥτις συνώδευσε τὴν δημόδη τῶν Ἀθιγγάνων μελωδίαν διὰ τῆς φωνῆς της, καὶ εἶχε φωνὴν Σειρήνος. Τόσον δὲ καλῶς ἐτραγῶδησεν, ὡ! τόσον καλῶς, ὥστε ἐλησμόνησα ποῦ ἤμην, καὶ ὡς μαινόμενος ἐχειροκρότησα, ὡς ἐάν ἐκαθήμην ἐν τῷ θεάτρῳ ἐν τῷ θεωρείῳ μου.

Καὶ ὁ ἀρχιληστής ἐχειροκρότησε καὶ ἐζήτησε παρὰ τῆς κόμησσης τὴν ἄδειαν νὰ τραγῶδησῃ καὶ αὐτός. Τὸ ἄσμα του ἦτο ἄσμα ἄγριον. Καὶ εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι ὁ διάσημος Φῶρ ἄδει πολὺ καλλίτερα, ἀλλὰ δὲν πιστεύω μετὰ πλείονος χάριτος καὶ ζωνρότητος.

Ὁ Φεκέτε ἦλθεν ἔπειτα πρὸς με καὶ με παρεκάλεσε νὰ εἶπω καὶ ἐγὼ κᾶτι τι. Ἦμην σφόδρα τεταραγμένος καὶ ἀμνηστων. Ἐγὼ νὰ τραγῶδησῶ εἰς τὸ ἄγριον ἐκεῖνο λημέρι τῶν ληστών! Ἐγὼ ὅστις οὐδέποτε κατώρθωσα νὰ μάθω ἄλλο ἄσμα πλὴν τοῦ φιλησυχου: «Σκιερὸν ἦσυχος»;

— Μὰ δὲν εἰξεύρω νὰ τραγῶδησῶ, εἶπον, οὔτε φωνὴν ἔχω οὔτε τέχνην.

Ἄλλ' ἡ κόμησσα μὲ παρεκάλεσε γαλλιστὶ νὰ εἶπω κᾶτι τι καὶ ἐγὼ· διότι πιθανὸν νὰ πληρώσω ἀκριβὰ τὴν ἐπιμονὴν μου.

Τί νὰ κάμω; σὰς ἐρωτῶ. Μετὰ πλείστης ἀθυμίας καὶ ἀγανάκτησεως ἤρχισα τὸ ἄσμα μου, τὸ μονακριβόν μου ἄσμα: «Σκιερὸν ἦσυχον δάσας!» Καὶ μέχρι μὲν τῆς τρίτης στροφῆς τὰ πάντα ἔβαινον κατ' εὐχὴν· ἀλλ' ἀφῆνης καὶ ἐγὼ δὲν εἰξεύρω πῶς, α' ἐξέφυγε θηνηώδης παραφωνία, ἡ κόμησσα δὲν ἐκρατήθη ἀλλ' ἐξεροράγη εἰς θορυβώδεις γέλωτας, οἱ λησταὶ ὡσαύτως ἀνεκάγχαζον καὶ ἐγὼ, ἵνα μὴ φανῶ εὐήθης καὶ μωρός, ἐμνήθηται τοὺς περὶ ἐμὲ καίτοι οὐδεμίαν εἶχον ὀρεξίν νὰ γελάσω.

Οἱ μετεῦθροὶ ἐπαγγέλαθον πάλιν τὸν χορὸν καὶ ἡ ἀκαταπόνητος κόμησσα ἐχώρευσε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μέχρι τῆς πρωίας.

Ὅτε δὲ τὰ παραθύρα ἐχρωματίσθησαν ῥοδίνα ὑπὸ τῶν πρώτων φώτων τῆς Ἡοῦς, ἡ κόμησσα ἐστάθη καὶ εἶπε πρὸς τὸν συγχορευτὴν της ὅτι ἦτο πλέον ὥρα νὰ ζευξῶσι τοὺς ἵππους.

— Ἦλθεν ἡ κρίσιμος στιγμή, διανοήθη. Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς!

Ὁ ληστής ἐξεληθὼν ἐξήγειρε τὸν ὑπνώπτοντα ἀμαξηλάτην, τῷ παράγγειλε νὰ ζευξῆ, καὶ ἄφ' οὗ ἡ ἀμαξία ἦτο ἐτοιμὴ, ἦλθε καὶ το εἶπεν εἰς τὴν κόμησσαν.

— Βεβαίως ἔχουν σκοπὸν, εἶπον κατ' ἐμαυτόν, νὰ μας σφάζουν καθ' ὁδόν.

Ἀνέστην δὲ εἰς τὴν ἀμαξίαν ὑπὸ κρυεροῦ φόβου κατεχόμενος. Αἱ ὑποψίαι μου καὶ οἱ φόβοι

μου μοὶ ἐφκίνοντο ἐτι μᾶλλον δεδικαιολογημένοι, καθ' ὅσον οἱ λησταὶ ἐπέτρεπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἀπέλθωμεν χωρὶς κἂν νὰ ζητήσωσι τὰ βλαβάντια ἡμῶν.

Ὁ Φεκέτε συνώδευσεν ἡμᾶς ἐριππος μέχρι τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἐκεῖ δὲ σταθεῖς, ἐχαίρετισεν ἐπευχόμενος ἡμῖν καλὸν κατευόδιον.

Ἐγὼ ὁμολογῶ τὴν ἀμαρτίαν μου ὅτι μόλις πῶς ἤρχισα νὰ ἀναπνέω ἄφ' οὗ παρῆλθεν ἰκανὴ ὥρα. Ἐπετίμησα σφοδρῶς τὴν κόμησσαν, καταδειξας τὸν κίνδυνον εἰς ἃν ἀνοήτως καὶ ἐν οὐδέοντι ἐξετέθη, καὶ τὸ σκάνδαλον ὅπερ ἐμελλε νὰ προέλθῃ, ἐάν ποτ' ἐγένετο γνωστὸν ὅτι διενυκτέρευσε χορεύουσα μετὰ ληστών.

Ἐκείνη δὲ εἰς ἄκρον ἡρεμος μὲ ἤκουε καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου μου μὲ ἠρώτησε:

— Νᾶχουμε καλὸ ῥώτημα, δὲν νυστάζετε;

— Θεὸς φυλάξοι! ἀπεκρίθη μετὰ τινος πείσματος.

— Ἄ, μὰ τότε λοιπὸν νὰ μου εἰπῆτε, παρκαλῶ, τὸ τραγουδάκι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν ἀπετελειώσατε...

Ἄλλ' ἐγὼ ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἐχώθην εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἀμαξίας καὶ ὑπεκρίθη τὸν κοιμώμενον.

Μέχρι τῆς ἀφίξεως ἡμῶν εἰς Ἀράδην κατειχόμεν ὑπὸ εὐκρέστου τινὸς προσδοκίας ὅτι ἡ κόμησσα ἐμελλε νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν σιωπὴν μου ὑποσχομένη μοι τὴν εὐνοίαν της. Ἄλλ' ὅμως οὐδ' ἔκρινε κἂν ἀναγκαῖον νὰ μαι συστήσῃ νὰ μὴ εἶπω τι περὶ τοῦ νυκτερινοῦ συμβάντος! Περὶ ὧρον ἕκτην ἡμερᾶ ἤδη ἐν Ἀράδῃ, καὶ περὶ τὴν ἑβδόμην ὅλη ἡ πόλις ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ κόμησσα συνεχόρευσε, συνέφαγε, συνέπινε μετὰ τῶν ληστών. Τὴν δ' ἐσπέραν ἐν τῷ χορῷ αὐτῆ ἦτο ἡ βασιλισσα. Καὶ παρεκάλεσε μὲν νὰ τη συγχωρήσωσι διότι δὲν ἠδύνατο νὰ χορεύσῃ ἔνεκα τοῦ πολλοῦ καμᾶτου τῆς παρελθούσης νυκτός, ἀλλ' οὐχ ἤττον αὐτὴν οἱ πάντες περιποιούοντο καὶ ἐπεζήτησαν καθ' ὅλην τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Καὶ πῶς νὰ μὴ εἶνε κατάκοπος; ἄφ' οὗ ὅλην νύκτα ἐχώρευσε μετὰ τοῦ Φεκέτε δεκαοκτῶ χοροῦς, δεκαοκτῶ τσαρτιᾶς, τοὺς ἐμέτρησα, διότι τί ἄλλο εἶχον νὰ κάμω, ἄφ' οὗ δὲν ἐχώρευον. Ἄλλὰ καίτοι δὲν ἐχώρευσα, ἤμην ὅμως κατάκοπος καὶ δὲν εἶχον δυνάμεις νὰ σταθῶ ὀρθῶς μετέθην λοιπὸν εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ χαρτοπαιγνίου, λέγων κατ' ἐμαυτόν: «Σήμερον εἶσαι τυχερός, πατῆς λοιπὸν μετὰ τὸλμης καὶ κινδύνουσε τὰ χρήματά σου... Ἄχ! μὴ σὰς μέλει κ' ἐγὼ θὰ σὰς μαδῆσω!»

Ἄλλ' οἱμοὶ! ἔχασα οὐ μόνον ὅσα εἶχον ἐπάνω μου, ἀλλὰ καὶ χίλια τελλήρα ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς μου.

Ἐξ ἡμῶν μετὰ τὸ ἀνωτέρω συμβᾶν ἀνέγνων ἐν τινὶ ἐφημερίδι ὅτι ὁ Φεκέτε Ἰούλιος ὁ δια-

βόητος ἀρχιληστής, συλληφθεὶς ἀπηγγονίσθη ἐν Σζεγεδίνῳ.

Σπεύσας ἀνήγγειλα τὴν εἰδησιν εἰς τὴν κόμησάν. Ἐκείνη δέ:

— Κρίμα ἔς τον! ἀνεφώνησεν ἀφίνουσα τὴν ἐφημερίδα. Καὶ τί εὐμορφος χορευτῆς!

Η ΟΛΛΑΝΔΙΑ

[Ἐκ τῶν τοῦ de Amicis].

Συνέχεια καὶ τέλος (181 σελ. 285).

Ἡ Ὀλλανδία εἶνε φρούριον, ὃ δὲ ὀλλανδικὸς λαὸς στρατοπεδεύει ἐν αὐτῇ, εὐρισκόμενος ἐν καταστάσει ἐμπολέμῳ κατὰ τῆς θαλάσσης. Στρατιὰ μηχανικῶν, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν, διεσκεδασμένη ἐν τῇ χώρᾳ καὶ οἶνει στρατιωτικῶς ὀργανισμένη, κατοπτεῦει διαρκῶς τὸν ἐχθρόν, ἐφορεύει τὴν τάξιν τῶν ἐσωτερικῶν ὑδάτων, προσέχει νὰ μὴ διαρραγῶσι τὰ προχώματα, παρασκευάζει καὶ διευθύνει τὰ ἔργα τῆς ἀμύνης. Αἱ δὲ τοιαῦται πολεμικαὶ δαπάναι εἶνε διανεμημέναι, μέρος μὲν ἀπολαμβάνοντος τοῦ κράτους, μέρος δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἑκάστος δὲ ἰδιοκτῆτης πληροῦναι, πλὴν τοῦ γενικοῦ φόρου, φόρον εἰδικῶν διὰ τὰ προχώματα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν γαιῶν του καὶ πρὸς τὴν σχετικὴν γειτονίαν τῶν ὑδάτων. Τυχαίᾳ τις διάρρηξις, ἀπροσεξία τις δύνανται νὰ γείνωσιν αἰτία κατακλυσμοῦ. Ὁ κίνδυνος εἶνε διαρκῆς· οἱ φρουροὶ εὐρηται ἐν τῇ θέσει των ἐπὶ τῶν προμαχῶν κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἔφοδον τῆς θαλάσσης κηρύττουσι τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου, ἢ δὲ Ὀλλανδία παρέχει χεῖρας, ὕλικὸν καὶ χρήματα. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν συγκροτῶνται μεγάλα μάχαι, συγκροτεῖται ἀγὼν τις ὑπόκωφος καὶ βραδύς. Οἱ ἀναριθμητοὶ μῦλοι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκχερσωθείσαις λίμναις ἐξακολουθοῦσιν ἐργαζόμενοι ἀπαύστως, ὅπως ἀντλῶσι καὶ χύνωσιν εἰς τὰς διώρυγας τὸ ὑέτιον ὕδωρ καὶ τὸ ἐκκρινόμενον ἀπὸ τῆς γῆς. Καθ' ἑκάστην αἰ κλεισιὰδες τῶν κόλπων καὶ τῶν ποταμῶν κλείουσι τὰς γιγαντιαίας αὐτῶν πύλας εἰς τὴν πλημμυρίδα ἣτις ἀποπερᾶται νὰ ἐκχύσῃ τὰ ρεύματά της εἰς τὸ κέντρον τῆς χώρας. Διαρκῆς δ' εἶνε ἡ ἐργασία πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀσθενῶν προχωμάτων, πρὸς ὀχύρωσιν τῶν θινῶν διὰ φυτειῶν, πρὸς κατασκευὴν νέων προχωμάτων ἔνθα αἱ θίνες εἶνε χθαμαλαί, ἅτινα διευθύνονται ὡς παμμεγέθεις λόγγαι κραδαινόμεναι εἰς τὸ στήθος τῆς θαλάσσης, ὅπως θρασθῆ ἢ πρώτη ὄρμη τῶν κυμάτων. Ἡ δὲ θάλασσα κροτεῖ αἰωνίως τὰς πύλας τῶν ποταμῶν, μαστιγόνει αἰωνίως τοὺς φράκτας, τον-

θορῶζει ἀπανταχόθεν τὴν αἰώνιον αὐτῆς ἀπειλήν, ἀνυψώνει τὰ κύματά της περίεργα ὡσεὶ ἕνα θεωρήσῃ τὰς γαίαις αἰτίνες εἶνε πολέμιοι αὐτῇ, ἐπισωρεύει λόφους ἄμμου πρὸ τῶν λιμένων οἵονεὶ σκοποῦσα νὰ φονεύσῃ τὸ ἐμπόριον τῶν μιουμένων ὑπ' αὐτῆς πόλεων, κατατρῶγει, ξύει, σκάπτει τὰς ἀκτὰς καὶ μὴ δυναμένη νὰνα-τρέψῃ τὰ προχώματα ἐφ' ὧν καταθραύονται ἐν ἀφρῶ μανιώδει αἱ ἀνίσχυροι αὐτῆς προσπάθειαι ῥίπτει εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν πλοῖα μεστὰ πτωμάτων ὅπως ἀγγεῖλωσιν εἰς τὴν δυσήνιον χώραν τὴν ὀργὴν αὐτῆς καὶ τὴν δύναμιν.

Ἐνῶ δὲ ὁ μέγας οὗτος ἀγὼν διαρκεῖ, ἡ Ὀλλανδία μεταμορφοῦται, ἐπειδὴ ἡ Ὀλλανδία εἶνε ἡ χώρα τῶν μεταμορφώσεων. Ὁ γεωγραφικὸς χάρτης τῆς χώρας ὅποια ἦτο πρὸ ὀκτῶ αἰώνων ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν ἀναγνωρίζεται. Μεταμορφώνει τὴν χώραν ἡ θάλασσα ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταμορφῶνουςιν αὐτὴν οἱ ἀνθρώποι. Ἡ θάλασσα ἐν τισὶ μέρεσιν ἀναγκάζει τὴν ἀκτὴν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς ἡπείρου μέρη γῆς, ἀφίνει αὐτά, ἐπειτα τὰ ἀναλαμβάνει· ἐνόνει μετὰ τῆς ἡπείρου νήσους διὰ γεφυρῶν ἄμμου, ὡς ἐν Ζηλανδία ἀποσπᾷ ἄκρας τῆς ἀποτελοῦσα νήσους νέας, ὡς τὴν Βίριγγεν ἀπομακρύνεται ἐκ τινῶν ἐπαρχιῶν καὶ καθιστᾷ μεσογείους πόλεις τῶς παραλίαις, ὅποια ἡ Λόυθάρδε μεταπλάσσει εἰς πελάγη κατάσπαρτα ὑπὸ νήσων ἐκτεταμένους πεδιάδας, ὡς τὸ Μπισμόσχ ἀποχωρίζει τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς γῆς, ὡς τὴν Δορδρέχτ ἀποτελεῖ νέους κόλπους ἔχοντας εὖρος δύο μιλίων, ὡς τὸν κόλπον τῆς Δολλάρτης διαχωρίζει δύο ἐπαρχίας διὰ πελάγους νέου, ὡς τὴν βόρειον Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Φριζίαν. Διὰ τῶν προσκλύσεων ἢ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑψοῦται μὲν ἐνιαχοῦ, ἀλλὰ χού δὲ καθιζάνει· γαῖαι ἄγονοι ἀποβαίνουσι καρποφόροι ὡς ἐκ τῆς ἰλύος τῶν πλημμυρούμενων ποταμῶν, γαῖαι γόνιμοι μεταποιοῦνται εἰς ἐρήμους ἀμμόεδεις. Πρὸς δὲ τὰς ὑπὸ τῶν ὑδάτων προξενουμένους ἀλλαιώσεις βαίνουσι παραλλήλως αἱ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς ἐνεργούμεναι. Ἐνοῦνται νῆσοι μετὰ τῆς ἡπειρωτικῆς γῆς ὡς ἡ νῆσος Ἀμελάνδη, νησοποιοῦνται ἐπαρχίαὶ ὁλόκληροι ὡς θὰ συμβῆ εἰς τὴν βόρειον Ὀλλανδίαν διὰ τῆς νέας διώρυγας τοῦ Ἀμστελοδάμου ἣτις μέλλει νὰποχωρήσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς νοτίου Ὀλλανδίας. Ἐκχερσοῦνται λίμναι ἐχουσαι μέγεθος ἐπαρχιῶν, ὡς ἡ λίμνη τοῦ Βέεμστερ μεταποιοῦνται εἰς λίμνας αἱ ἡπειροὶ διὰ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν θολῶν ὑδάτων, αἱ δὲ λίμναι αὐταὶ μεταβάλλονται εἰς λειμῶνας. Οὕτω δὲ ἡ χώρα ἀλλοιοῦται, βελτιοῦται καὶ μεταβάλλει ὅψιν κατὰ τὴν ὄρμην τῶν ὑδάτων καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Διατρέχοντες δὲ τὴν χώραν ταύτην μετὰ τοῦ νεωτάτου γε-

ωγραφικοῦ χάρτου ἀνὰ χεῖρας, δυνάμεθα νὰ ὤμεν βέβαιοι ὅτι ὁ χάρτης ἐκεῖνος ἔσται ἀχρηστος μετὰ τινὰ ἔτη, ἐπειδὴ ἐν ᾧ διατρέχοντες αὐτὴν, ὑπάρχουσι κόλποι ἀφανιζόμενοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ταινίαι γῆς ἐτοιμοὶ νὰποσασθῶσιν ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ μεγάλα διώρυγες ἀνοιγόμεναι ὅπως εἰσαγάγῃσι τὴν ζωὴν εἰς γαίαις ἀκατοικήτους.

Ἄλλ' ἡ Ὀλλανδία οὐ μόνον ἡμύνετο κατὰ τῶν ὑδάτων, ἀλλ' ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ἐδέσποσεν αὐτῶν. Ἡ θάλασσα, ἣτις ἦτο ἡ μάστιξ τῆς χώρας, κατέστη νῦν ὁ προσταστῆς αὐτῆς. Ἄν ξένος τις στρατὸς ἐπιδράμῃ κατὰ τῆς χώρας, αὐτὴ ἀνοίγει τὰ προχώματα καὶ λυεῖ τὸ πέλαγος καὶ τοὺς ποταμούς ἀπὸ τῶν συνεχόντων αὐτὰ δεσμῶν, ὡς ἀπέλυσεν αὐτὰ κατὰ τῶν Ῥωμαίων, κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, κατὰ τῆς στρατιᾶς Λουδοβίκου τοῦ ἸΔ', καὶ ὑπερασπίζει τὰς μεσογείους πόλεις διὰ τοῦ στόλου. Τὸ ὕδωρ ἦτο ἡ πενία τῆς Ὀλλανδίας, ἀλλ' ἀπέβη ὁ πλοῦτος αὐτῆς. Ἐπὶ πάσης τῆς χώρας ἀπλοῦται παμμέγιστον δίκτυον διωρύγων, αἰτίνες χρησιμεύουσιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὡς ὅδοι συγκοινωνίας καὶ πρὸς ἀρδευσιν τῶν γαιῶν. Αἱ πόλεις συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ διωρύγων· διώρυγες ἄγουσιν ἀπὸ πάλαι εἰς πάλιν, συνδέουσι τὰς πόλεις μετὰ τῶν κωμῶν, τὰς κώμας πρὸς ἀλλήλας, πᾶσαν κώμην μετὰ τῶν οἰκήσεων τῶν διεσπαρμένων ἐν τῇ ἐξοχῇ· διώρυγες δὲ μικρότεραι περιβάλλουσι τὰ κτήματα, τὰς νομάς, τοὺς κήπους, ἀντικαθιστῶσαι τοὺς φράσσοντας τοίχους καὶ τὰς αἰμασίας· πᾶσα δὲ οἰκία εἶνε μικρὸς τις λιμῆν. Τὰ πλοῖα, αἱ φορηγίδες, τὰ ἀκάτια, αἱ λέμβοι διαπλέουσι τὴν ἐξοχὴν, διέρχονται διὰ τῶν χωριῶν, περιτρέχουσι τοὺς οἴκους καὶ αὐλακίνοῦσι τὴν χώραν κατ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὡς ἐν ἄλλοις τόποις τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ὄχηματα. Καὶ περὶ τοῦτο τὸ εἶδος δὲ ἡ Ὀλλανδία ἐπαίησεν ἔργα καλοσασαία, ὡς τὴν διώρυγα τοῦ Γουλιέλμου ἐν τῇ ἀρκτικῇ Βραβάντη, τὴν διώρυγα ἣτις, διασχίζουσα ὅλην τὴν βόρειον Ὀλλανδίαν, ἐνόνει τὸ Ἀμστελοδάμον μετὰ τῆς βορείου θαλάσσης, ἔχουσαν μῆκος ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα χιλιόμετρα, καὶ εὖρος ὑπὲρ τὰ τριάκοντα μέτρα, τὴν νέαν διώρυγα ἣτις θὰ ἐνώσῃ τὸ Ἀμστελοδάμον μετὰ τῆς θαλάσσης, διασχίζουσα τὰς θίνες καὶ θὰ εἶνε ἡ μακροτάτη διώρυξ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἄλλην τινὰ ὀχι μικροτέραν ἣτις θὰ ἐνώσῃ τὴν θάλασσαν μετὰ τῆς πόλεως Ῥοττερδάμης. Αἱ διώρυγες εἶνε αἱ ἀρτηρίαι τῆς Ὀλλανδίας, τὸ δὲ ὕδωρ εἶνε τὸ αἷμα αὐτῆς.

Ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς διώρυγας, τὰς ἐκχερσώσεις τῶν λιμνῶν καὶ τὰ ἀμυντικὰ ἔργα, διατρέχοντες τὴν Ὀλλανδίαν βλέπομεν ἀπανταχοῦ τὰ ἔχνη θαυμασίας ἔργα-

σίας. Τὸ ἔδαφος, ὅπερ ἐν ἄλλαις χώραις εἶνε δῶρον τῆς φύσεως, αὐτόθι εἶνε ἔργον χειρῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ὀλλανδία ἀπήλασε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ πλοῦτος αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐμπορίου· ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἐμπορίου ὄφειλε νὰ καταστήσῃ γόνιμον τὴν γῆν· μὴ ὑπαρχούσης δὲ γῆς ἔπρεπεν αὐτὴ νὰ πλασθῆ. Ὑπῆρχον σωροὶ ἄμμου διακοπτόμενοι ὑπὸ στρωμάτων ἰλύος, θίνες ἄς ὁ ἀνεμος ἐξετόπιζε καὶ διέσπειρεν ἐν τῇ χώρᾳ, μεγάλα ἐκτάσεις γῆς πηλώδους, αἰτίνες ἐφαίνοντο καταδεδικασμένοι εἰς ἀκαρπίαν αἰωνίαν. Ἐλείπον τὰ παραίτητα στοιχεῖα τῆς βιομηχανίας, ὁ σίδηρος καὶ ὁ ἀνθράξ· ἔλειπε τὸ ξύλον, ἐπειδὴ τὰ δάση ἦσαν ἤδη κατεστραμμένα ὑπὸ τῶν τρικυμιῶν, ὅτε ἐγεννήθη ἡ γεωπονία· ἔλειπον αἱ λίθοι, ἔλειπον τὰ μέταλλα. Ἡ φύσις, ὡς λέγει ποιητῆς τις Ὀλλανδός, εἶχε στερήσει τὴν Ὀλλανδίαν ἀπάντων αὐτῆς τῶν δώρων, οἱ δὲ Ὀλλανδοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ πράξῃσι τὰ πάντα ἔχοντες πολεμίαν τὴν φύσιν. Ἠρξάντο δὲ ἀπὸ τῆς γονιμοποιήσεως τῶν ἄμμου. Ἐν τισὶ μέρεσιν ἀπετέλεσαν τὸ εὐφορον στρώμα τοῦ ἐδάφους διὰ γῆς φερομένης ἄπωθεν, ὡς σχηματίζεται τις κῆπος· διέσπειραν τοὺς χάλικας τῶν θινῶν ἐπὶ τῶν ὑπεράγαν ὑγρῶν λειμῶνων· ἀνέμιξαν μετὰ τῶν ὑπεράγαν ψαμμωδῶν γαιῶν τὰ λιπάζματα τῆς ἐκ τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων ἐξαγομένης ἰλύος· ἐξήγαγον ἀργιλλον ὅπως μεταδώσωσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς νέαν γονιμότητα· ἤρξάντο καλλιεργούντες τὰς θίνες. Οὕτω δὲ μοχθοῦντες πολυτρόπως καὶ ὑπερασπίζοντες διαρκῶς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν αὐτῶν κατὰ τῶν ἀπειλητικῶν ὑδάτων, κατῳρθωσαν νὰ ἀναδείξῃσι τὴν Ὀλλανδίαν, παρέχοντες αὐτῇ εὐφορίαν οὐχὶ κατωτέραν τῆς τῶν μάλιστα ὑπὸ τῆς φύσεως εὐνηθειῶν χωρῶν. Ἡ δὲ Ὀλλανδία ἐκείνη ἡ ἀμμόδης καὶ τελευτωδῆς, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουσαν ὡς μύλις οἰκήσιμον, ἀποστέλλει νῦν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατ' ἔτος προϊόντα τῆς γῆς ἔχοντα ἄξιαν ἑκατὸν ἑκατομμυρίων δραχμῶν, τρέφει περὶ τὸ ἐν ἑκατομμύριον καὶ τριακοσίας χιλιάδας κτηνῶν καὶ δύναται νὰ καταλεχθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐδαφικὴν αὐτῆς ἔκτασιν ὡς μία τῶν πολυπληθεστάτων χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἐντεῦθεν ἐννοεῖται ὅτι ἐν χώρᾳ, ἣτις φυσικῶς εἶνε οὕτω παράδοξος ἀναγκαιῶς ὄφειλε νὰ κατοικῆ λαὸς πολλῶν διάφορος τῶν ἄλλων. Πράγματι δ' ἐπ' ὀλίγους λαοὺς ἡ φύσις τῆς οἰκουμένης χώρας ἐξήσκησεν ἐπίδρασιν βαθυτέραν ἢ ἐπὶ τοὺς Ὀλλανδοὺς. Τὸ ἦθος τῶν Ὀλλανδῶν εὐρίσκειται ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ πρὸς τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τῆς Ὀλλανδίας. Ἀρκεῖ νὰ παρατηρηθῶσι τὰ μνημεῖα τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, ἐν ᾧ λαὸς οὗτος συνεκρότησε κατὰ τοῦ πελάγους, ὅπως νοηθῆ ὅτι ὁ ἰδιαίτων αὐτοῦ χαρακτῆρ ἀναγκαιῶς εἶνε ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ καρ-

τερία, συναδουμένη μετὰ θάρρους ψυχροῦ ἄμα καὶ σταθεροῦ. Ὁ ἐνδοξος δὲ οὗτος ἀγὼν καὶ ἡ συνείδησις ὅτι ὀφείλει τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν βεβαίως ἐνέπνευσε καὶ ἐνίσχυσε ἐν αὐτῷ αἰσθημαθούτατα τῆς ἰδίας ἀξίας καὶ πνεῦμα ἀδάμαστον ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἡ ἀνάγκη ἀγῶνος διαρκούς, ἐργασίας διαρκούς καὶ θυσιαῶν διαρκῶν πρὸς ἀμυναν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, παρυσιαίζουσα αὐτῷ συνεχῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ αἰσθηματικὸν τῆς πραγματικότητος, ἀναγκαιῶς κατέστησεν αὐτὸν λαὸν κατ' ἐξοχὴν πρακτικὸν καὶ οἰκονόμον· ἡ πρακτικότης ἀναγκαιῶς εἶνε ἡ ἐξοχωτάτη ἰδιότης του, ἡ οἰκονομία μία τῶν κυριωτάτων αὐτοῦ ἀρετῶν. Ἄρα ἔμελλε νὰ πρωταγωνιστῇ ἐν ταῖς βιωφελέσι τέχναις, νὰ εἶνε ἐγκρατῆς περὶ τὰς ἡδονάς, νὰ εἶνε ἀπλοῦς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μεγαλείῳ, νὰ ἐπιτυγχάνῃ εἰς πάντα τὰ ἔργα ἐν οἷς ἡ ἐπιτυχία ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς εἰς τὸ σκοπούμενον ἐγκρατεΐας καὶ ἀπὸ δραστηριότητος ἔμφρονος καὶ κτηνοικίας, νὰ εἶνε μᾶλλον συνετός ἢ ἡρωϊκός, μᾶλλον συντηρητικὸς ἢ ἡρωϊκός, νὰ μὴ παρέχῃ εἰς τὴν οἰκοδομήν του νέου πνευματικῷ βίῳ μεγάλους ἀρχιτέκτονας, ἀλλὰ πολλοὺς δεξιούς τεχνίτας, λεγεῶνα ὄλην ἐργατῶν καρτερικῶν καὶ χρησίμων. Ἐνεκα δὲ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ τούτων, τῆς φρονήσεως, τῆς ἀπαθούς δραστηριότητος καὶ τοῦ συντηρητικῷ πνεύματος ἔμελλε νὰ προοδεύῃ πάντοτε, ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν, νὰ ἀποκτῆ μὲν βραδέως, ἀλλ' οὐδὲν τοῦ ἡδῆ ἀπεκτημένου νὰ χάνῃ, νάνθίσταται ἐπιμόνως εἰς πᾶσαν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν πατροπαράδοτων ἠθῶν, νὰ διατηρῇ οἰονεὶ ὀλόσωμον τὴν πρωτοτυπίαν αὐτοῦ, καίπερ γειτνιαζῶν πρὸς τρία μεγάλα ἔθνη, νὰ διατηρῇ δὲ αὐτὴν καίπερ ἀπεκδεχόμενος πάντα τὰ εἶδη τοῦ πολιτεύματος, καίπερ τῆς χώρας καταλαμβανόμενης ὑπὸ ξένων ἐπιδρομῶν, καίπερ καθισταμένης θέατρον πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν πολέμων, καίπερ συρρεόντων αὐτόσε παμπληθῶν ξένων ἐκ πάσης χώρας, ζητούντων αὐτόθι καταφυγὴν καὶ βιωσάντων καθ' ἀπάσης τὰς ἐποχάς. Ἐμελλε τέλος νὰ εἶνε ἐκ πάντων τῶν λαῶν τοῦ βορρᾶ ἐκεῖνος, ὅστις καίπερ προοδεύων διηνηκῶς ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, διετήρησεν ἀγνότατον τὸν ἀρχαῖον χαρακτῆρα.

Ἄρκει δὲ νὰ ἀναλογισθῶμεν τὸν σχηματικὸν τῆς χώρας ταύτης, ὅπως ἐνοήσωμεν ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἡ ἐνέχουσα τρία καὶ ἡμισυ ἑκατομμύρια κατοίκων, καίπερ ἀποτελοῦσα συμπάσης τῆς πολιτικῆς ἐνότητάς, καίπερ διακρινόμενη ἀπὸ πάντων τῶν λοιπῶν λαῶν τοῦ βορρᾶ διὰ τινῶν χαρακτῆρων κοινῶν εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν τῆς, ὀφείλει νὰ παρουσιάσῃ μεγάλην ποικιλίαν. Καὶ τοῦτο συμβαίνει ἀληθῶς. Μεταξὺ τῆς Ζηλανδίας καὶ τῆς κυρίως λεγομένης Ὀλλανδίας, μεταξὺ τῆς

Ὀλλανδίας καὶ τῆς Φριζίας, μεταξὺ τῆς Φριζίας καὶ τῆς Γελδρίας, μεταξὺ τῆς Χρονίγγης καὶ τῆς Βραβάντης, καίπερ πολλῶν ὑπαρχόντων δεσμῶν καὶ μεγίστης οὔσης τῆς γειτονίας, δὲν ὑπάρχει διαφορὰ ὀλιγωτέρα ἢ μεταξὺ τῶν τὰ μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχουσῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, διαφορὰ γλώσσης, περιουσίας, χαρακτῆρων, διαφορὰ φυλῆς καὶ θρησκείας. Ἡ κοινοτικὴ διοίκησις ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ λαοῦ τούτου χαρακτῆρα ἀδιάσβεστον, ἐπειδὴ ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ ὑπῆρξε συμφωνότερος πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἢ ἐν ταύτῃ. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς διαφόρους συστάδας συμπερόντων ὁμοιοζόντων πρὸς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ὑδραυλικῷ συστήματος. Ἐντεῦθεν ἐπέρχεται συνασπισμὸς καὶ ἀμοιβαία βοήθεια κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἐλευθερία τῶν τοπικῶν δυνάμεων καὶ θεσμῶν. Ἡ μοναρχία δὲν ἐξήλειψε τὸ ἀρχαῖον δημοτικὸν πνεῦμα, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦτο εἶνε τὸ καταστήσαν ἀδύνατον τὴν πλήρη συγχώνευσιν τοῦ κράτους εἰς ἅπαντα τὰ κράτη τὰ ποσειραθέντα αὐτῆς. Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ οἱ βαθεῖς κόλποι εἶνε οὐ μόνον μέσα τῆς συγκοινωνίας, ἀλλ' ἐνταῦθα χρόνῳ καὶ δεσμοὶ ἐθνισμοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ φραγμαὶ προστατεύοντες παλαιὰς παραδόσεις καὶ παλαιὰ ἔθιμα διαφορὰ ἀπ' ἀλλήλων. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, τῇ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐνιαίᾳ καθ' ἑκάστον βῆμα, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι πλὴν τῆς θέας τῆς φύσεως τὰ πάντα μεταβάλλονται καὶ τὰ πάντα διὰ μίαν, ὡς ἡ φύσις αὐτὴ πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ τὸ πρῶτον διαβαίνοντος τὰ ὄρια τοῦ κράτους.

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν ἡ θαυμασία ἢ φυσικὴ ἱστορία τῆς Ὀλλανδίας, ἔτι θαυμασιώτερα εἶνε ἡ πολιτικὴ αὐτῆς ἱστορία. Ἡ μικρὰ αὕτη χώρα, εἰς ἣν κατ' ἀρχὰς ἐπέδραμον διαφοροὶ φυλαὶ τοῦ γερμανικοῦ φύλου, ἡ ὑποταχθεῖσα εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς Φράγκους, ἡ δηρωθεῖσα ὑπὸ τῶν Δανῶν καὶ Νορμανδῶν, ἡ ἐπὶ αἰῶνας ὄλους ἐρημωθεῖσα ὑπὸ φρικωδῶν πολέμων ἐμφυλίων, ὁ μικρὸς οὗτος λαὸς ἀλλέων καὶ ἐμπόρων διασώζει τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ διὰ πολέμου ὀδοῦντα ὅλα διαρκέσαντος ἔτη κατὰ τῆς φοβερᾶς μοναρχίας Φιλίππου τοῦ Β' καὶ ἰδρύει δημοκρατίαν ἀποβάσαν τὴν κιβωτὸν τῆς σωτηρίας τῶν ἐλευθεριῶν ἀπάντων τῶν λαῶν, τὴν θετὴν πατρίδα τῶν ἐπιστημῶν, τὸ χρηματιστήριον τῆς Εὐρώπης, τὸ ἐμπορεῖον τοῦ κόσμου, δημοκρατίαν ἐκτείνουσαν τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς εἰς Ἰάβαν, εἰς Σουμάτραν, εἰς τὸ Ἰνδοστάν, εἰς Κεϋλάνην, εἰς τὴν Νέαν Ὀλλανδίαν, εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, εἰς τὴν Βρασιλίαν, εἰς τὴν Γουάιναν, εἰς τὴν ἄκραν τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, δημοκρα-

τίαν νικῶσαν τὴν Ἀγγλίαν κατὰ θάλασσαν, ἀνθισταμένην εἰς τὰ ἠνωμένα ὄπλα Καρόλου τοῦ Β' καὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', συναλασσομένην ὡς ἰσότητι μετὰ τῶν μεγίστων ἐθνῶν καὶ οὖσαν ἐπὶ τινὰ χρόνον μίαν τῶν τριῶν δυνάμεων τῶν ἰθουουσῶν τὰς τύχας τῆς Εὐρώπης.

Τανῦν ἡ Ὀλλανδία δὲν εἶνε πλέον ἡ μεγάλη Ὀλλανδία τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ἀλλ' εἶνε ἀκόμη μετὰ τὴν Ἀγγλίαν τὸ πρῶτον τῶν ἀποικιστικῶν κρατῶν τῆς ὑψηλίου. Ἄντι τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου κέκτηται ἡσυχον εὐημερίαν· περιωρίσθη εἰς τὸ ἐμπόριον, προώδευεν ἐν τῇ γεωργίᾳ. Τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἀπόλεσε μᾶλλον τὸν τύπον ἢ τὴν οὐσίαν· οἶκος ἡγεμόνων φιλοπατριδῶν καὶ λαοφιλῶν βασιλεῦσι ἡσυχῶς ἐν μέσῳ πασῶν τῶν ἐλευθεριῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων. Ἐν τῇ χώρᾳ ἐπικρατεῖ ὁ πλοῦτος ἀνευ κόμπου, ἡ ἐλευθερία ἀνευ θρασυτήτος, ὁ φόρος ἀνευ πενίας. Ὁ τόπος προοδεύει ἀνευ διασαλεύσεως, ἀνευ ταραχῶν, μετὰ τῆς ἀρχαίας πρακτικότητος, διατηρῶν ἐν ταῖς παραδόσεσιν, ἐν τοῖς ἔθεσι καὶ ἐν ταῖς ἐλευθερίαις αὐταῖς τὸν τύπον τῆς εὐγενούς αὐτοῦ καταγωγῆς. Εἶνε ἴσως ἐκεῖνο τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνθα ἀπαντᾶται ἡ μεγίστη δημῶδης ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἐλαχίστη τῶν ἠθῶν διαφορὰ. Μόνον, κατὰ τὴν ἄκραν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, ἀσχολούμενον περὶ τὰ ὕδατά του καὶ τὰς ἀποικίας του, ἀπολαμβάνει ἐν εἰρήνῃ τοὺς καρπούς τῆς ἐργασίας του χωρὶς νὰ δίδῃ ἀφορμὴν εἰς λόγον περὶ αὐτοῦ, ἔχον τὴν βαθεῖαν πεποίθησιν ὅτι δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδεὶς λαὸς ἐπὶ τῆς ὑψηλίου κατέκτησε διὰ μειζόνων θυσιαῶν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πίστεώς του καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν.

* Α.

Ἐπὶ τὸν τίτλον *Ἡ Χρυσομαλλοῦσα τῶν Σφακιῶν* ὁ κ. Ἄντ. Ἀντωνιάδης ἐξέδωκεν ἄρτι νέον αὐτοῦ ἔπος, ὅπερ συντάξεν ἐπὶ τῇ βάσει ὠραίας Κρητικῆς παραδόσεως. Τὴν παράδοσιν ταύτην, ἀπόσπασμα οὖσαν τῆς ὁσονοῦπα ἐκδοθησομένης βιογραφίας τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Κρήτης Ρούσου Βουρδουμπᾶ ἢ Βουρδουμπάκη, μεταφέρωμεν ἐνταῦθα ἐν τοῖς ἔξῃ.

Ἡ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΟΥΣΑ

Ἐπὶ τοῦ δουκὸς Γραδενίγου ὑπῆρχεν ἐν Σφακίῳ, ὡς καὶ σήμερον εἰσέτι σώζεται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ἀνωθεν τῆς θαλάσσης, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ὄρου Προσγιάλου, ἐρείπιον φρουριδίου Βενετικοῦ, ὅπου διέμενε φρουρὰ Βενετῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Καπουλέτου τινός.

Ὁ φρουράρχος οὗτος, κατὰ τὰς παραδόσεις, μίαν τῶν ἡμερῶν πορευόμενος ἀπὸ Προσγιάλου πρὸς τὸ φρουριδίον τοῦτο καὶ παρακλῆπτων

συναντᾷ εἰς τὸ παρακείμενον τοῦ Μεσοχωρίου φρέαρ τὴν δεκαεξαετῆ κόρην Χρυσῆν, ἐξαισίου κάλλους, τῆς οἰκογενείας Βουρδουμπᾶ (τοῦ Στρατῆ) μετὰ τῶν θεραπεινιδῶν τῆς, ἀπελθοῦσαν ἐκεῖνος πρὸς λεύκανσιν μεταξὺ τῆς ὀθῆνης. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους διεσώζετο ἀκόμη ἡ ἀρχαῖα συνήθεια, καθ' ἣν τῶν πλουσίων καὶ μεγάλων οἰκογενειῶν αἱ σύζυγοι καὶ αἱ κόραι ἀπῆρχοντο μετὰ τῶν θεραπεινιδῶν, καὶ χάριν διασκεδάσεως, εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς τὰς βεούσας πηγὰς καὶ εἰς τὰ φρέατα πρὸς ἀρδυσιν ἢ λεύκανσιν τῶν ὀθῶν, ἐξεργασίας πολλάκις τῶν ἰδίων δεσποινιδῶν, θεωρουμένου τοῦ ἔργου ἐπιζηλοῦ. Ὑπὸ τοῦ ἐξόχου δὲ κάλλους τῆς κόρης καταθελχθεὶς οὗτος ὁ ἰππότης τῆς Βενετίας, ὁ ἀκόλαστος καὶ ἀσελγῆς φρουράρχος, ῥίπτεται ἐπ' αὐτῆς ἵνα τῇ δώσει θερμὸν φίλημα, ἀλλὰ ῥαπίζεται ἀμέσως ὑπὸ τῆς Ἑλληνίδος παρθένου κατὰ πρόσωπον καὶ λιθοβολεῖται ὑπὸ τῶν θεραπεινιδῶν. Τότε ὀργισθεὶς ὁ Φράγκος ἐξάγει τὴν μάχαιράν του καὶ κατακόπτει σκληρῶς ἀμφοτέρως τὰς ὀπισθεν τῆς ὠμοπλάτης κυματιζούσας μεγάλας ξανθὰς πλεξούδας τῆς κεφαλῆς τῆς, καὶ ἀπέρχεται φέρων αὐτάς ὡς λάφυρον κατακτήσεως καὶ τερπνὸν ἐνθύμημα τῆς ἐν τῇ παραδόξῳ καὶ τραχείᾳ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ τῶν Σφακιῶν διαμονῆς του· διὰ τῶν πλοκαμῶν τούτων τίς οἶδε πόσων ἰπποτῶν τῆς Βενετίας φίλων του τὰ στήθη νὰ στολίσῃ διεννοεῖτο! Ἡ νέα κόρη ἐπιστρέφει ἀμέσως εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη διὰ τὴν προσβολὴν αὐτῆς τῆς παρθενικῆς τῆς κόρης, ἀκρωτηριασθείσης ὑπὸ τῆς βεβήλου καὶ ἀνάνδρου χειρὸς τοῦ Καπουλέτου. Ὁ πατὴρ βλέπει ταύτην εἰς τοιαύτην ὀδύνην, συναισθάνεται τὸ μέγεθος τῆς προσβολῆς, ὀργίζεται, ἀποθηριούται, ὀπλίζεται, ἀπέρχεται καὶ σπευδὲι παρακωλουθόμενος ὑπὸ τῶν οἰκείων του εἰς ἐκδίκησιν· ὡς λέων συναντᾷ ἀμέσως τὸ θῆραμά του, τὸν φρουράρχον αὐτὸν Καπουλέτον καὶ κατακρεουργεῖ τοῦτον· ἡ φρουρὰ λαμβάνει μέρος πρὸς ἐκδίκησιν καὶ συνάπτεται τότε μάχη πρὸς τὴν οἰκογένειαν Βουρδουμπᾶ ἢ τῶν Σκαρδύλιδων· καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φρουρῶν καταστρέφονται, ἀποσυρθέντων τῶν ἄλλων καὶ κατακλεισθέντων ἐν τῷ φρουρίῳ. Ἀναγγέλλεται δὲ τὸ συμβῆναι εἰς τὸν Διοικητὴν τῆς νήσου ἐν Χανίσις, καὶ κερανοὶ ἐτοιμάζονται νὰ ἐπιπέσωσι καὶ καταστρέψωσι τὴν οἰκογένειαν Βουρδουμπᾶ· ἡ οἰκογένεια τότε αὕτη μὴ δυναμένη νὰ σωθῆ κατέφυγε πάραυτα εἰς χωριδίον καλούμενον Σαμαριαν τῆς Ἁγίας Ρουμέλης τῶν Σφακιῶν, κειμένην ἐπὶ ἀποτόμου θέσεως, καὶ διὰ φάραγγος ἀδιαβάτου μόνον συγκοινωνοῦσαν. Ἐκεῖ ὄχυροῦται μετὰ 17 ἀνδρῶν ἐκ τῶν συγγενεουσῶν οἰκογενειῶν Πατέρων καὶ Ψαρμηλιγγῶν, ἀποφασισάντων νὰ συμετάσχωσι τῆς τύχης τῆς

οικογενείας Βουρδουμπά, να αποκλεισθῶσι καὶ νὰ παραστήσωσι πολεμικὸν δράμα τῆς ἀντιστάσεως, ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ κατὰ τοῦ ἀτίμου καὶ ἀπανθρώπου δεσποτισμοῦ. Μετὰ τῶν ἀποκλεισθέντων αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ μνηστὴρ τῆς Χρυσῆς Πῶλος ἐκ τῆς οικογενείας Ψαρομηλίγγων εἰκοσαέτης περίπου νέος, ὠραῖος καὶ βαδινός· καταφθάνει ὁ ἄγχιος ἐνετικὸς στρατὸς καὶ ἀρχίζει τὴν προσβολὴν κατὰ τῶν ὀχυρωθέντων ἐκεῖ ἀνδρείων, ἀλλ' ἀπαρούεται ἐρωμένως καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ κρησφύγετον τοῦτο· αὐτόθι παραμένει ἡ οικογένεια μετὰ τῶν ἡρώων τούτων ἐπὶ μῆνας δεκαεπτὰ, ἀντικρούουσα καθ' ἑκάστην τὰς προσβολὰς τῶν ἐπιδρομῶν πολιορκητῶν, ὑπερασπιζομένη ὑπὸ τῶν ἐνδικοτημάτων τῶν αἰγάγγων καὶ τῶν ἀτραπῶν, τὰ ὅποια ἡ φύσις, φαίνεται, ἐδημιούργησεν ἐκεῖ καταφύγιον ἀνέκαθεν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς τυραννίας.

Οἱ ἄνδρες οὗτοι πολεμικὰ ἐτροφοδοτοῦντο ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ τῶν περίξ κατοίκων διαφόρων χωρίων, ὅσον ἦτο δυνατόν, ῥιπτομένον αὐτοῖς κρύφα ἀνωθεν τροφῶν, εἴτε ἐν ὄρῳ σκοτεινῆ νυκτός, εἴτε ἐν χρόνῳ παρωργισμένης φύσεως, ἐρχομένης ὡς σύμμαχος, ὅπως ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν διὰ τῆς χιόνας, διὰ τῶν καταιγίδων καὶ τῶν κεραυνῶν τοὺς φαύλους πολιορκητὰς, ἀφοῦ ἀνθρωπίνῃ δύναιμι ἄλλη δὲν ἐπῆρξεν βοήθῃς· ἐκεῖ διεδραματίσθη ἐπὶ δεκαεπτὰ μῆνας τὸ συγκινητικὸν δράμα τῆς ἀδίκου ἐπιθέσεως μετὰ τὴν ἀμυνὰν καὶ τὴν ἐκδίκασιν, τῆς τιμῆς μετὰ τὴν ἀκουσίαν, τῆς ἐλευθερίας μετὰ τὸν δεσποτισμὸν, τοῦ ἔρωτος μετὰ τὴν πίστιν τῆς συγγενικῆς ἀφοσιώσεως, μετὰ τὴν θυσίαν πάσης ἀναπαύσεως καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἐκεῖ ἀπαντὰ τὰ αἰσθητά τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας διετέλουν εἰς ἀκατάπαυστον ἀγῶνα ἀηλιτισμένης ἐγκαρτερήσεως καὶ γενναϊότητος κατὰ πανισχύρου καὶ τρομερῆς ἐξουσίας.

Κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον ὅμως μῆνα παρητήθησαν οἱ πολιορκητὰς πάσης περαιτέρω ἐπιθέσεως παθόντες καταστροφὰς μεγάλας, καὶ διότι ἤρξατο πλέον νὰ ἐξεγείρεται ὁλόκληρος ἡ ἐπαρχία τῶν Σφακιῶν καὶ νὰ λαμβάνῃ αὐτὴ μέρος ἐνεργητικώτερον ὑπὲρ τῆς οικογενείας καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετασχόντων τῆς τύχης αὐτῆς εἰς τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου κλάδου τῶν συγγενῶν, οὗς ἡ οικογένεια αὐτῆ εἶχεν εἰς ἕκαστον χωρίον τῆς ἐπαρχίας· ἡ οικογένεια ἐξέρχεται τότε τῆς Σφακίας μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας, ἐξαπλοῦται περίξ τῶν χωρίων ἐκεῖ, μένει ὅμως ἱκανὰ ἔτη προφυλαττομένη πάντοτε πλησίον τοῦ ἀσύλου καὶ μετὰ τὴν ἀνάκλησιν ἢ τὸν θάνατον τοῦ Δουκὸς Γραδενίγου ἡ οικογένεια Βουρδουμπά ἐπανέρχεται εἰς Προσίγιαλον· ἡ δὲ κόρη Χρυσῆ, τῆς ὁποίας

ἡ ὠραϊότης ἐξ ἑνὸς μέρους καὶ ἡ φυλότης ἐνὸς Καπουλέτου ἐξ ἑτέρου, ἐγέννησαν τὰ δεινὰ ὅλα ταῦτα καὶ ἐπήνεγκον τόσας καταστροφὰς, ἡ κόρη λέγομεν αὐτὴ κυριευθεῖσα ὑπὸ δεινῆς μελαγχολίας, βλέπουσα καθ' ἑκάστην τὴν δεινὴν τραγωδίαν τοῦ θανάτου, τῶν στερήσεων, τῆς ταλαιπωρίας ἐν γένει καὶ συλλογιζομένη ἑαυτὴν ὡς ἀφορμὴν ὄλων αὐτῶν, μοιραίως καὶ εἰς βαθμὸν παραφροσύνης περιελθοῦσα, ἀπέθανεν ὑπὸ μαρκαμοῦ ἐνεκεν αἰτίας. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἀγῶνος, λέγουσιν, ἔφερον αὐτὴ βαθέως κάλυμμα μαῦρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ περιέπασσεν ἢ ἤλειπε πάντοτε τὸ ὠραῖον πρόσωπόν της μετὰ πλεονεξία ζύμην ἄρου, ἵνα κρατῆ αὐτὴ ὑπὸ παραμόρφωσιν, ἥτοι ἐν ἀσχημῶν, φοβουμένη καὶ πάλιν, ὡς ἔλεγε, τὴν εἰσβολὴν Καπουλέτου τινός· ἡ Χρυσῆ, διηγούνται, μόλις ἐπέζησε νὰ ἰδῇ ἀρθεῖσιν τὴν πολιορκίαν, ὅτε καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς εὖρεν ἀμέσως τὸν θάνατον ἐκ τῆς λύπης της μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς κόρης. Ἡ Χρυσῆ ἐτάφη εἰς ἐκκλησιδίον ἐκεῖ, καὶ ἔκτοτε ἔμεινε τὸ ὄνομα τῆς Χρυσῆς τὸ μνήμα κατὰ τὸν χρόνον ὅλον αὐτὸν τῆς πολιορκίας· ἡ Χρυσῆ ἐκέντα, ὡς λέγει ἡ παράδοσις, τὰς πολεμικὰς σκηναὺς αὐτῆς· εἶχεν ἀπεικονίσῃ ὅλους τοὺς ἀνδρείους πολεμιστὰς καὶ ἰδίως τὰς κατορθώματα τοῦ ἀδελφοῦ της Ραύσου καὶ τοῦ μνηστῆρός της· ὁ δὲ μνηστὴρ Πῶλος καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας καὶ τὸν θάνατον τῆς μνηστῆς του, δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς θέσεως ἐκείνης, ἀλλὰ μονήρη καὶ ἐρημίτου βίον προτιμήσας νὰ διαίτῃ ἐθρῆνει πάντοτε διὰ τῆς φέρμιγγός του ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μνηστῆς του, δίδων διέξοδον εἰς τὰ τοιαῦτα λυπηρὰ αἰσθητά του· καὶ ὡς ἀναπαυτήριον ἐξέλεξε τὴν σκιάν μιᾶς Σφενδάμου τὸν τάφον ἐκείνης ἀντικρυζούσης, καὶ ἐκεῖ κατέλυσε καὶ οὗτος νεώτατος τὸν πλήρη πικρίας βίον του, δοθέντος τοῦ ὀνόματός του εἰς τὸ συνθηροῦν ἐκεῖνο δένδρον ἢ Σφένδαμος τοῦ Πῶλου.

Περὶ

ΦΙΛΟΦΡΟΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΟΤΥΠΙΑΣ

Ἐν τοῖς συναγελαστικοῖς ζώοις ἢ ἐκ ζωηρῶν συναισθημάτων προερχομένη νευρική κλόνησις ἀντανάκλαται συχνάκις καὶ εἰς τὸ περιφερικὸν σύστημα τῶν νεύρων καὶ προκλεῖ ἀκουσίας κινήσεις διαφόρους ἐν τοῖς διαφόροις γένεσι τῶν ζώων. Ὁ ἵππος ἀνησυχῶν ὀρθοῖ τὰ ὦτα, ὁ κύων σείει τὴν οὐρὰν εἰς ἐνδειξιν χάρης καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν ὁμοίου συναισθήματος, ἢ γὰρ κυρτοῖ τὴν βᾶξιν καὶ μινυρίζει.

Αἱ τρυγόνες ἐκδηλοῦσι τὸν ἔρωτά των διὰ φιλημάτων ἀληθινῶν. Ἐπίσης καὶ ὁ κύων τρέ-

πον τιγὰ φιλεῖ τὴν χεῖρα τοῦ κυρίου του, λείγων αὐτὴν εἰς ἐκδήλωσιν ἀγάπης· τούναντίον δὲ ὁσάκις φοβεῖται τὸν αὐτὸν κύριόν του κλίνει τὴν κεφαλὴν καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἔρπει ἢ ἀνακλίνεται ὑπτίως.

Ὁ ἄνθρωπος, ὦν τὸ ἀνώτατον τῶν ἐπιγείων ζώων καὶ οὐδὲν πλέον, ἐκφράζει ὡς ταῦτα τὰ αἰσθητά του δι' ἀντανάκλαστικῆς μιμητικῆς, τόσῃ μᾶλλον περιέργου καὶ διδακτικῆς ὅσῃ ὀλιγώτερον εἶναι πεπολιτισμένος, ἥτοι ὅσῃ ὀλιγώτερον δύναται νὰ δεσπόζῃ ἑαυτοῦ. Τινὲς δὲ τῶν ἐκφραστικῶν κινήσεων τῶν ἀρχετύπων ἀνθρώπων παρέμειναν ὡς συμβολικαὶ ἐκδηλώσεις τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συναισθήματος. Ἡ πρηνὴδὸν προσκύνησις, ἢ ἐν χρήσει ἐν τισὶ δεσποτικαῖς μοναρχίαις τῆς ἀνατολῆς, οἷον ἐν Σιάμ, ἐστὶ προδήλως ἀνάλογος τῇ ἐρπυστικῇ κινήσει τοῦ πεφοβημένου κυνός. Ὁ ἀσπασμὸς τῶν ποδῶν καὶ αὐτὸς ὁ τῶν χειρῶν ὁμοιάζει τὰ μάλιστα τῇ πράξει τοῦ κυνός, λείχοντος τοὺς πόδας ἢ τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου του. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος προσκτάται τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀξιοπροπέας καὶ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, καὶ οἱ μιμητικοὶ τύποι καθίστανται ἥττον δουλικοί, ἥττον κτηνώδεις. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πλέον, ὡς ἐν Σιάμ, «τὸ ζῶον τοῦ βασιλέως»· ἀποσέρπει τύπους ταπεινωτικωτάτους, τούτου δ' ἕνεκα τὰ πρὸς ἐκδήλωσιν σεβασμοῦ σχήματα ἀπλοποιῶνται. Αἱ ἡμέτεραι ἐλαφραὶ προκλίσεις τῆς κεφαλῆς εἰσὶ κατὰ σύμβασιν σύνοψις τῆς πάλαι προσκυνήσεως. Σχεδὸν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ὁ μετὰ σεβασμοῦ χαιρετισμὸς συνίσταται εἰς πρόσκλισιν τῆς κεφαλῆς καὶ εἰς ἐπίθεσιν τοῦλάχιστον τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ στήθους· οὕτω δ' ἢ στάσις τοῦ χαιρετίζοντος ἐμφαίνει, ὅτι λαμβάνει οὗτος τὴν ἀντίθετον τῆς ἀμύνης θέσιν. Ὅμοιος τὸ ὀρέγειν τὴν δεξιὰν εἰς ἕτερον σημαίνει, ὅτι παραδίδεται ὁ ὀρέγων τὴν χεῖρα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἄλλου.

Οἰκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος, νοήμων φύσει ὦν, ἐποικίλει πολλαχῶς τὴν κωμωδίαν τῶν τύπων τοῦ χαιρετισμοῦ· προστεθείσθω δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ ἐκφραστικαὶ κινήσεις ποικίλλουσι κατὰ τὰς διαφόρους χώρας καὶ τὰ διαφορὰ γένη ἀνθρώπων. Τὸ φιλημα, ὅπερ οἱ Εὐρωπαϊοὶ θεωροῦσιν ὡς τὸ φυσικώτατον καὶ τρυφερώτατον δειγμα ἀγάπης, εἶναι ἀγνωστον τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Παπούαϊς, τοῖς Ἑσκιμώοις, τοῖς Φουεγίοις, τοῖς δυτικοῖς Ἀφρικανοῖς, τοῖς Λάπωσι καὶ τοῖς πλείστοις τῶν Πολυνησίων· λέγομεν δὲ τοῖς πλείστοις, διότι ὁ Κοῦκ ἀναφέρει, ὅτι οἱ τῆς Τόγκας ἰθαγενεῖς ἠσπάζοντο τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Πολυνησίας τὸν φιλικὸν ἀσπασμὸν ἀντικαθίστησι τύπος τις πολὺπλοκος, συνιστάμενος πρὸ πάντων εἰς τὴν προστριβὴν τῆς ῥινός τοῦ δεξιόμενου μετὰ τῆς ῥινός τοῦ φίλου του. Ἐν Μκ-

λαισία καὶ ἐν Σινικῇ ἐστὶ συνήθης ὁ αὐτὸς περιπίου χαιρετισμὸς, ἀλλ' ἐκεῖ οἱ χαιρετίζοντες ἀναπνεύουσι τῇ ῥινί, ὡσεὶ εἰσπνεόντες τὴν εὐσμίαν ἐκείνου, ὃν ἀγαπῶσιν ἢ προσποιῶνται ὅτι ἀγαπῶσιν. Ἐν τῇ περιστάσει δὲ ταύτῃ ἐστὶ καταφανὴς ἡ ζωώδης μιμητικὴ.

Αἱ ἐξηγενησμένοι συνήθειαι, οἰκιδήποτε ἀνῶσιν, ἀμα γενόμεναι ἀσπασταί, τελειοποιῶνται ἐπ' ἀπειρον· καθίστανται δὲ ποικιλώταται καὶ πολυπλοκώταται, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν μεταποιῶνται εἰς ἀκραίφους ἀνθρωπεύς συνηθείας διαφόρους, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ εἶδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς κεφαλῆς χαιρετισμὸς ἐμφαίνει ἱκανῶς προωδευμένην κοινωνικὴν κατάστασιν, διότι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐπινοήσει τῶν ἐνδυμάτων τελευταίαν πασῶν ἐκάλυψε τὴν κεφαλὴν. Ἡ ἐπαφή δὲ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μέλους τοῦ σώματος τοῦ ἄλλου ὑπεμφαίνει ἐνίοτε εὐχαριστίαν ἢ ἀποδοχὴν ὑποχρεώσεως. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Τόγκας ἔφερον εἰς τὴν κεφαλὴν πᾶν τὸ διδόμενον αὐτοῖς ἢ πᾶν τὸ δι' ἀνταλλαγῆς προσκτώμενον. Ὅθεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιστάσει τὸ τοιοῦτο σχῆμα ἐσήμαινεν ἀποδοχὴν ἐμπορικῆς συμφωνίας.

Ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου τίθεται ἐν μοίρᾳ Καρὸς, τὸ προπορεύεσθαι εἶναι ἐνδειξίς ἀβρότητας πρὸς τοὺς ἄλλους. Τοιοῦτον ἔθιμον ἐπικρατεῖ λόγου χάριν ἐν Νέα Καληδονία. Ὅμοιος ἐν Μαλαισίᾳ ἢ εὐγένεια ἀπαιτεῖ, ἵνα εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ στρέφωσι πρὸς τοὺς ἄλλους τὰ νῶτα, βλεπόντες πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔχωσι κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν ἢ ἐνοια δὲ τοῦ τύπου τούτου εἶνε προδήλως. Ἐν Ταταρία δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γουλιέλμου Ρουβρῦκί, ἀν τις ἠγγίξε τὰ σχοινία σκηνῆς διέπραττεν ὑβρὴν πρὸς τὸν ἐν αὐτῇ ἐνοικοῦντα· καὶ τοῦτο διότι ἡ πλευρὰ τῆς σκηνῆς, ἐπειδὴ δὲν προφυλάσσει ὡς οἱ τοῖχοι τῶν οἰκιῶν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἢ τῶν ἀδικητῶν, δέον νάσφαλιζέται διὰ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ.

Ἐν πολλαῖς δὲ χώραις οἱ ἄνθρωποι δὲν περιώρισθησαν εἰς τὰ σχήματα μόνον, ἀλλὰ παρεδέχθησαν σύμβολα εἰρήνης, ἰσοδυναμοῦντα πρὸς ῥητὴν ὑπόσχεσιν. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ εἶναι περιέργως ἢ σύμπτωσις τῶν συνηθειῶν ἐθνῶν διαפורωτάτων ἀλλήλοις. Οὕτω τὰ λευκὰ ὑφάσματα καὶ οἱ χλοεροὶ κλάδοι ὑποδηλοῦσιν εἰρηνικὰς διαθέσεις οὐ μόνον ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν Πολυνησίᾳ.

Ἐν Νουκαίβα ἡ τῶν τρόπων εὐγένεια ἐχώρει ἐνίοτε ἐμπράκτως μέχρι τοῦ σημείου, εἰς ὃ κατ' ἐπίφασιν χωροῦσιν οἱ τύποι πεπολιτισμένων κοινωνιῶν. Ὁ ξενίζων συνεπαύτιζετο μετὰ τοῦ ξένου καὶ ἡ ἀπεριόριστος αὐτῆ οἰκειότης ἐξεδηλοῦτο συμβολικῶς δι' ἀνταλλαγῆς τῶν ὀ-

νομάτων. Ἄμα δὲ γενομένης τῆς φιλικῆς ταύτης ἀνταλλαγῆς, ὁ ξένος ὑποκαθίστη ἐν πάσι τὸν φίλον του, διατιθεὶς κατὰ βούλησιν τὸν τε οἶκον καὶ τὴν γυναικᾶ ἐκεῖνου.

Εἰς τὰς μιμικᾶς συνθηκᾶς τῆς εὐγενείας τῶν τρόπων ἐνωρὶς προσετέθησαν καὶ τυπικαὶ φράσεις. Ἐν ταύταις δὲ ἀποτυπῶνται ἡ ἰδιοφυΐα ἢ ἡ ἰδιοτροπία ἐκάστου λαοῦ. Οἱ Ἕλληες πεπολιτισμένοι, ὡς οἱ Νεοκληθῆνοι, περιορίζονται εἰς κινήσεις, ἀνευ φράσεων. Καὶ οὗτοι, ὡς καὶ ἄλλοι νησιῶται τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ πολλοὶ τῶν ἀγρίων λαῶν, ἰδίᾳ οἱ Καλμουκοὶ, στεροῦνται λέξεως σημαίνουσης τὸ εὐχαριστῶ. Ἄλλ' οἱ πλείστοι τῶν κάπως πεπολιτισμένων λαῶν ἔχουσι τυπικὰς τινὰς καθιερωμένας φράσεις. Τοιαῦται ἀπαντῶσιν ἐν χρήσει καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς στέππαις τῆς βορείου Ἀσίας. Οἱ καλῶς ἀνατετραμμένοι Κιργίζιοι συναντῶντές τινα ὀφείλουσι νὰ ἐρωτήσωσι: «Τίνες οἱ ἐπὶ πρόγονοί σου;» εἶναι οὗτος ὁ γενεολογικὸς χαιρετισμὸς. Οἱ Μογγόλοι Καλμουκοὶ βλέποντες ἐπιφανῆ ξένον κλίγουσι γόνυ, ἐπιφωνοῦντες: «Ἀγάπη! εἰρήνη!» εἶτα δ' ἐρωτῶσι τὸν ξένον, πῶς φαίνονται αὐτῷ τὰ νερά τῆς Μογγολίας. Ἡ τυπικὴ τῶν Σινῶν εὐγένεια εἶναι δικαίῳ τῷ λόγῳ πεφημισμένη: ἔχουσι οὗτοι παραγγέλματα, νόμιμα κανονίζοντα πάντας τοὺς τύπους τῶν κοινωνικῶν σχέσεων· διότι, κατὰ τὸν Κομφούκιον, αἱ δικτυώσεις εἰσὶ τὰ πρότυπα τῶν ἀρετῶν· διατηροῦσι δὲ τοὺς τύπους ἐκεῖνους οἱ Σῖναι, ἀπειμνημονεύουσιν· καὶ ἔστιν ὅτε συμπληροῦσιν αὐτούς. Ἡ τοιαύτη δ' ὑποκατάστασις τῶν τύπων καὶ δὴ τῶν τυπικῶν μορφασμῶν εἰς τὰ γενετικὰ αἰσθητά ἀπαντῶσι κατὰ κανόνα παρὰ πᾶσι τοῖς ἠθικῶς ἐκπεπωκόσι λαοῖς. Ἀραβῆς τῆς ἡμετέρας συναντῶντες ἀλλήλους ἀμιλλῶνται τίς νὰ ὑπερβῇ τὸν ἄλλον εἰς τὰς φιλοφρονήσεις· σπεύδουσι τίς νὰ πρωτοφιλήσῃ τὴν χεῖρα τοῦ ἄλλου, πάντοτε ὅμως ὁ πρεσβύτερος ὀφείλει νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς φιλοφρονήσεις. Οἱ Πέρσαι, περὶ ὧν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ περιηγηταὶ λέγουσιν ὅτι εἶναι πανουργοὶ, δόλιοι, ὑποκριταί, ἀνηθικώτατοι, οἱ Πέρσαι ὑπερέχουσι πάντων τῶν λαῶν κατὰ τὴν ἀβρότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς συμπεριφορᾶς. Μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μετὰ πολλὰς ἀμοιβητέρας δέχεται ὁ Πέρσης νὰ προπορευθῇ ἄλλου. Τὸν δ' ἐπισκεπόμενον αὐτὸν θεωρεῖ «δεσπότην» τὰς καπνοσύριγγας, τὸν ἴππον, τὰ ἐνδύματα λέγουσι «δῶρα τῷ δεσπότην» τὸν οἶκον μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ καὶ ἔτι πλέον τὴν ἐπαυλιν καὶ ὅλην τὴν ἐξοχὴν προσφέρουσιν αὐτῷ. Οἰκοθεν ὅμως ἐννοεῖται ὅτι σφόδρα ἀδιάκριτος θεωρεῖται ὁ ὑπολαμβάνων πραγματικὰς τὰς τοιαύτας μεγαλοπρεπεῖς προσφοράς.

Τὸ σύντομον τοῦτο ἀπάνθισμα τῶν τύπων τῆς συμπεριφορᾶς ἀρκεῖ ὅπως καταδείξῃ τὰς

κυριωτάτας φάσεις τῆς ἀβρότητας τῶν τρόπων καὶ τῶν συναρῶν ταύτη. Ὡς πάσαι αἱ ἀνθρωπίναι πράξεις καὶ αἱ περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος μεταβάλλονται καὶ ἀναπτύσσονται ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς. Ἐν ἀρχῇ δουλικὴ μίμησις τῶν κινήσεων τοῦ ζῶου, εἶτα δ' ἀπλότης ἢ συντομὴ τῆς βδελυρᾶς ἐνίοτε μιμικᾶς ταύτης· εἶτα δὲ ἀναπλήρωσις διὰ τυπικῶν φράσεων καὶ ἐπειδὴ αἱ λέξεις οὐδεμίαν ἔχουσιν ἄξιαν, αἱ τυπικαὶ ἐκείναι φράσεις εἶναι ὑπερβολικώταται, κατ' ἀντίθετον λόγον τῆς εἰλικρινείας τοῦ λέγοντος. Ἐκ πάντων τῶν αὐλικῶν, τῶν ἀσπαζομένων τοὺς πόδας τοῦ Ἐλαιγαθάλου καὶ ἄλλων αὐτοκρατόρων τῆς παρακμῆς, οὐδεὶς αὐτῶν οὐδὲ βριδία τοῦ αἵματός του θὰ ἐθυσίαζεν ἀσμένως ὑπὲρ τοῦ κυρίου του, ὃν ἀνακιδῶς ἐκολάκευε. Ἐπίσης οὐδεὶς ὑπολαμβάνει σοβαρὰν τὴν βασιλείαν τᾶξιν τοῦ Βυζαντίου, ἢς λείψανα περιώζει ἢ καθ' ἡμᾶς κοινωνία.

Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν παρὰ τε τοῖς λαοῖς καὶ τοῖς ἰδιώταις ἢ τῶν τρόπων ἀβρότης εἶναι ὑπερβολικὴ κατ' ἀντίθετον λόγον τῆς ἠθικῆς ἀξίας. Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ ἡμῶν τῶν εὐρωπαίων, ἢ πιθηκικὴ καὶ ἀνειλικρινής, εἶναι κατὰ μέγα μέρος κληρονομία τοῦ Βυζαντίου, προώρῃσται δὲ νὰ πλοιοποιηθῇ μεγάλως, ἂν ὡς πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ἀνυψωθῇ ὁ χαρακτήρ ἡμῶν, καθιστάμενος σεμνὸς καὶ εἰλικρινής.

[Ch. Letourneau].

Ηλ.

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΜΑ

ὑπὸ Hugo Zöllner.

Κατὰ πάντα τὰ διδόμενα ἐντὸς 8—10 ἐτῶν ἢ τομῆ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ ἔσται γεγονός τετελεσμένον καὶ οὐχὶ ἀπλῆ μόνον ὑπόθεσις. Ὁ κ. Λεσσέψ θὰ δύνηται τότε νὰ ἐναθρόνηται ὅτι ἐπέτελεσε δύο γιγάντια ἔργα, πρωτεύοντα μετὰ τῶν μεγίστων ἐκτελεσθέντων τοιοῦτων δημοσίων, οὐ μόνον τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν ἐποχῶν καὶ πάντων τῶν ἐθνῶν. Οὐδόλως βεβαίως δύναται νὰ συγκριθῇ ὡς πρὸς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἢ σημασία τῆς σκοπομένης διώρυγος τοῦ Παναμᾶ πρὸς τὴν συνάδελφον αὐτῆς τὴν τοῦ Σουέζ· ἢ συγκοινωνία μετὰ τὸ ἀρχαῖον κόσμον ἀπ' ἐνός, καὶ τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Σινικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς ἀπ' ἐτέρου εἶνε ἀναντιρρήτως μεγαλοπρεπεστέρα τῆς διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ προωινιζομένης. Ἡ τομῆ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ θὰ προσπέλασῃ τῷ εὐρωπαϊκῷ κόσμῳ μέρος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς βορείου καὶ μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ὅλον τὸν Νότιον Ὠκεανόν, καὶ ἐν ἧσσι μίση τὴν Ἰαπωνίαν, Σινικὴν καὶ Αὐστραλίαν, ἀλλὰ

τὴν μερίδα τοῦ Λέοντος ἐκ πάντων τῶν πλεονεκτημάτων θὰ δρέψωσιν αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι· ἢ θαλασσία ὁδὸς ἢ ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Βαλπαρέζον θὰ βραχυθῇ ἀπὸ 4300 θαλασσίων μιλίων εἰς 1600, ὡς καὶ ἢ ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Ἅγιον Φραγκίσκον ἀπὸ 6400 εἰς 1700. Προσέτι δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ διώρυξ τοῦ Παναμᾶ δὲν θὰ χρησιμεύσῃ τῇ ἀτμοπλοίᾳ τόσον, ὅσον ἡ σουεζικὴ ὁδός. Ἐν ᾧ δὲ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ὡς ἐκ τῶν τοπικῶν ἀνέμων ἀδύνατος καθίσταται τοῖς ἰστιοφόροις ὁ διὰ τῆς σουεζικῆς διώρυγος πλοῦς, θὰ εἶνε δυνατόν ἀπ' ἐτέρου, εἰ καὶ δυσκόλως ὀλίγον, νὰ διαπλέωσι ταῦτα δι' ἀμφοτέρων τῶν στομιῶν τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ.

Ἄν καὶ ἡ νέα ἐπιχειρήσις τοῦ κ. Λεσσέψ εἶνε καθ' ἑαυτὴν ἰκανῶς μεγάλη, ὥστε νὰ δύνηται τις νὰ καλέσῃ αὐτὴν τεραστίαν, ἢ ἀπόστασις ὅμως, καὶ μάλιστα ἡ ἰδιαιτέρα κατάστασις τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ ἐκτελεσθήσονται αἱ τῆς διώρυγος ἐργασίαι, οὐκ ὀλίγον συμβάλλονται εἰς τὴν γένεσιν ἐνδοιασμῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Ὁ ἰσθμὸς τοῦ Παναμᾶ εἶνε λίαν ἀλλόκοτος, παράδοξος καὶ ὀλίγον μόνον γνωστὴ χώρα, καὶ περ ἀπὸ τριῶν αἰῶνων πολυφύητος ὁδός. Τίς ἠδύνατο νὰ διαμῆνῃ ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἐδάφους καὶ κατὰ τὸ μήκος ὀλοκλήρου τῆς ὁδοῦ τῆς ἐνεργουμένης διώρυγος μετὰ οὐλοτριῶν μόνον Μαύρων καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μετὰ Μαύρων συγκοινωνῶν; Ἡ αὐτόνομος πολιτεία τοῦ Παναμᾶ, ἢς αἱ σχέσεις πρὸς τὴν ὁμόσπονδον δημοκρατίαν τῆς Κολομβίας οὐδόλως εἰσὶ στεναί, ἀριθμεῖ ὅσους φαιούς, τοσοῦτους καὶ μαύρους ὑπηκόους· —ἐξ ἑκατέρων 100 χιλιάδας περίπου— οἱ ἐξ Ἰνδιῶν δὲ καταγόμενοι κατοικοῦσι μακρὰν τῆς μεγάλης συγκοινωνίας ἐν τοῖς ἀπρόσιτοις ἐνδοτέροις μέρεσι, καὶ οἱ ἐκ τῶν 50 χιλιάδων Κρεόλων λευκοὶ ἢ ἡμίλευκοι, οἵτινες περιτῶσι τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα, ἀναφαίνονται, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν φυλὴν τῶν Μαύρων, σποράδην καὶ ὀλίγον μόνον. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ἄλλως, ἀπ' οὗ ὁ λευκὸς ἐν τούτῳ τῷ κλίματι πάντοτε μεταβατικῶς μόνον, οὐδέποτε δὲ μόνιμος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὴν διατρίβει, πολὺ δ' ὀλιγώτερον ἐργάζεται; Οἱ ἀπὸ Ἰσπανῶν καταγόμενοι Κρεόλοι θὰ κυβερνώσι καὶ βραδύτερον, ὡς μέχρι τοῦδε, τὴν πολιτικὴν, ὁ βόρειος Ἀμερικανὸς ἢ ὁ Εὐρωπαῖος ξένος θὰ ἐξουσιάζῃ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις· ἀνελέγκτως δὲ δύναται τις νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι, ἂν δὲν ἀναπτυχθῶσι νέαι καὶ κραταίει φυλαὶ, πάντοτε αἱ ταπειναὶ ἐργασίαι θὰ μένωσι τῷ ῥωμαλέῳ Μαύρῳ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀφροντις καὶ βῆθμος αὐτῆς φυλῆς, ἀπ' ἧς ἐποχῆς οὐδὲν πλέον ἀναγκάζει αὐτὴν, παρεδόθη εἰς ἄκραν ῥαστώνην, εὐρίσκομεν ἐν ταύτῃ

τῇ χώρᾳ, ἣτις ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἀφθονίαν τῶν λαμπροτέρων πρὸς εὐζωίαν μέσων, τὸ παράδοξον τοῦτο ὅτι σχεδὸν πάντα εἰσάγονται ἐξ ὠθεν, ὅτι τὰ ἡμερομίσθια καὶ τῶν οὐδενὸς λόγου ἀξίων ἔργων εὐρίσκονται εἰς μείστην δυσαναλογίαν καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἀκρίβεια τῆς ζωῆς εἶνε καὶ ἐνταῦθα τόσον μεγάλη, ὅσον ἐν πάσῃ τῇ Ἀμερικῇ καὶ ἐν αὐτῇ προσέτι τῇ Καλιφορνίᾳ.

Περὶ καλλιέργειας τῆς γῆς, ἐκτός τινων φυτειῶν τῆς βανανῆς, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γείνη· σύμπασα ἡ χώρα ἀπὸ τῆς παραλίας μέχρι τῶν μεσογειοτέρων εἶνε πλουσία εἰς δάση, ἔρημος σχεδὸν, κενὴ ἀνθρώπων, ἢς ἢ παραδείσιος σκηνογραφία δὲν ἀποζημιῶ πάντοτε τὸν ὀδοιπόρον διὰ τὴν ἔλλειψιν πάσης ἀνεσσεως. Οὐδεμία ὑπάρχει ἐπὶ τῆς οἰκουμένης μεγαλειτέρα ἀντίθεσις ὡς αὕτη ἢ μετὰ τῶν δύο ἰσθμῶν τοῦ Σουέζ καὶ Παναμᾶ. Ἐκεῖ κίτρινη, μονότονος τῆς ἐρήμου ἄμμος, ἀνευ δένδρων, ἀνευ θάμνων, πρὸς ταῦτοις λαμπερὰ τῆς πορφύρας χρώματα καὶ ἀπωτέρω ὀγκώδη καὶ φαλακρὰ βραχῶδη ὄρη· ἐνταῦθα μαγευτικὸν μίγμα ἀγεγόνων δασῶν μετρίου ὕψους, περιρρῦτων, ἀδιαβάτων, διακοπτομένων ὑπὸ σειρᾶς αὐτοφύτων λόφων καὶ ὄρεων. Καὶ τοὶ δὲ ἀναμιμνήσκουσι ἡμᾶς ὀλίγον αἰ φοινίκας καὶ ἕτεροι τῶν τροπικῶν βλαστοῦ τοῦ Παναμᾶ ἐνταῦθα, ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ φύσει, ἐνθα ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ περιπτύσσονται ἀλλήλους, τὰ ἐπιμελῶς περιεφραγμένα καὶ τὰ κατακομῶντα ἡμέτερα θερμότησια, ἐν τούτοις τὸ παρθενὸν δάσος τοῦ Παναμᾶ μετὰ τῶν σπανίως φαινομένων κατοίκων αὐτοῦ παρέχει τῷ ἐξ Εὐρώπης ἐργομένῳ ρυσιόδη ὀλοκλήρον κόσμον, πρὸς μελέτην τοῦ ὁποῦ ἀπαιτοῦνται οὐχὶ ἐβδομάδες, ἀλλ' ἐνὶ αὐτοῖς καὶ βίος ὀλοκλήρος ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐν ταύτῃ τῇ πλησμονῇ τῶν φυτειῶν, ἣτις ἐκπλήττει τὸν ἐρευνητὴν, ἔγκειται μίαν τῶν μεγίστων διὰ τὰς ἐργασίας τῆς διώρυγος δυσκολιών. Τὸ κωλύον τὴν ἐπίβλεψιν καὶ τὴν κινήσιν ἀρχέγονον δάσος φύεται ἐνταῦθα οἰκοθεν, ὡς ἄγριον φυτὸν, οἱ μικροὶ ἀσημαντοὶ ποταμίσχοι ἐξογκοῦνται κατὰ Νοέμβριον καὶ ἀποκτῶσι τὸ εὖρος τοῦ Ῥήνου καὶ ἐκ τῶν σσηπότην τῆς ὑπερβολικῆς φυτείας προϊόντων ἀναπτύσσονται διὰ τῆς ὑγρᾶς θερμότητος, καὶ ἐλαχίστην διαφορὰν δεικνύουσιν ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως, τὰ σπέρματα ἐκεῖνα τοῦ πυρετοῦ, τὰ ὅποια κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ τοῦ Παναμᾶ (1850—1855) πολλῶν μυριάδων ἐργατῶν ἐπὶνεύον τὸν θάνατον. Ἡ χαμηλοτέρα θερμοκρασία, ἀλλ' ἐν διαστήματι δεκαετηρίδων σπανίως, ἀπαξ μόνον, κατὰ τὰς ψυχροτέρας νύκτας τῆς ἀυχηροτέρας ὥρας τοῦ ἔτους, ὑπολογίζεται ὅτι ἐφθασεν εἰς 140, ἢ ὑψίστη εἰς 280° P.

Ἐν ταύτῃ τῇ χώρῃ τῆς βραστῶνης καὶ τοῦ πυρετοῦ ἡ ἐργασία, ἢ ἡ συμπλήρωσις ἐν Εὐρώπῃ μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας ἠδύνατο νὰ ὑπολογισθῇ, ἐξαρτᾶται ἐκ ποικίλων περιστατικῶν. Ἐὰν δὲν εἶχεν οὕτω, βεβαίως ἐνωρίτερον θὰ συνεπλήρου τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυχος. Ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β' τῆς Ἰσπανίας λέγεται ὅτι τὸ πρῶτον ἤρξατο τὸ σχέδιον, κατὰ τὸ 1830 ἀνέλαβεν αὐτὸ ἡ κυβέρνησις τῆς Κολομβίας, χωρὶς νὰ προαγάγῃ αὐτὸ οὐσιωδῶς. Πρῶτον τῷ 1875 προέβη σπουδαίως τὸ ἐν Παρισίοις Διεθνὲς Γεωγραφικὸν Συνέδριον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ προέβρινε μεταξὺ ἐπτὰ λεπτομερῶς ἐξεργασμένων σχεδίων τὴν κατὰ τὸ παρὸν ἐνεργουμένην ἐργασίαν. Τέλος τῷ 1879 αὐτὸς ὁ γηραιὸς Λεσσέψ μετέβη ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας εἰς Παναμᾶν, παρακολουθούτων καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων καὶ γεωμετρῶν, καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν πολυπλόκων προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν, τῆς οἰκοδομῆς χωρίων, νοσοκομείων καὶ σιδηρῶν τροχιῶν, ἤρξατο τῇ 14/23 Ἰανουαρίου 1882 μετὰ τῶν πρώτων διαρρήξεων τῶν βράχων ἡ τομῆ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ταῖς βορείους Ἀμερικανοὺς ἀνήκων σιδηροδρομὸς ἐκέκτετο τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς διώρυχος, ἐδέησεν ἵνα ἡ Ἐταιρεία τῆς Διώρυχος ἐξαγοράσῃ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ σιδηροδρομοῦ δι' ἀγορᾶς μεγάλῃς μοίρας μετοχῶν, ἐκτὸς τούτου ἐδέησε νὰ κατασκευηθῇ ἡ ζηλοτυπία καὶ ἡ διπλωματικὴ ἀντενέργεια τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, καὶ ὅτε τέλος ἐκηρύχθη ἡ τελειωτικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς τεχνικῆς διεξαγωγῆς, ἐδίσταζεν ἂν ἔπρεπε νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν ἐπιχείρησιν ἢ νὰ παραχωρήσῃ αὐτὴν ἀντὶ τῶν αἰτηθέντων 512 ἑκατομμυρίων φράγκων τοῖς ἐργολάβοις Cuvreux καὶ Hersent. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα μένει εἰσέτι ἄλυτον, εἰ καὶ ἤδη ἀσχολοῦνται 2,500 ἐργάται καὶ 400 μηχανικοὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς διώρυχος. Ὑπολογίζουσιν ὅτι μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔργου πρέπει νὰ ἐκταπισθῶσιν 75 περίπου ἑκατομμύρια κυβικὰ μέτρα βράχων καὶ γῶμας, ὅτι ὅλη ἡ ἐπιχείρησις, συμπεριλαμβανόμενων καὶ τῶν τόκων τῶν μετοχῶν, θέλει στοιχίσει 640 περίπου ἑκατομ. μάρκων, καὶ ὅτι τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς διώρυχος, ἂν ἐπὶ 5 ἑκατομμυρίων διελυσσομένων τόννων ὀρισθῶσιν ἀνὰ 12 μάρκα δι' ἕκαστον τόννον, θὰ συμποσῶται εἰς 60 ἑκατομμύρια μάρκων.

Ἡ κεντρικὴ διοίκησις διὰ τὰς τεχνικὰς ἐργασίας εὐρίσκειται ἐν Παναμᾶ, ἐνθα ἀνθ' ἑνὸς σχεδὸν ἑκατομμυρίου μάρκων ἠγόρασαν τὸ ἀλλοτὲ ποτε Μέγα Σινοδοχεῖον. Αἱ ἀποθηκαὶ καὶ αἱ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὀρέων κατοικίαι ἐργατῶν καὶ μηχανικῶν εἶνε ἐν Ἐμπεραδόρῃ· τὰ ὄρη ἐνταῦθα φθάνουσιν εἰς ὕψος 87 μέτρων ὑπὲρ

τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· ἐν Καμβόα εὐρίσκομεν ὁμοίαις θέσεσι διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκείνου τοῦ γιγαντείου προχώματος, ὅπερ λέγεται ὅτι καὶ τὰς ἐπιφοβωτέρας τοῦ ποταμοῦ Σαγγρὲς πλημμύρας καθίστησιν ἀβλαβεῖς, διότι τὰ ὕδατα θέλουσιν ὀδηγηθῆ ἀπὸ τοῦ Γατοῦν εἰς τὴν βαθέως κειμένην ἐλώδη ὁδὸν τοῦ Σαγγρὲς. Τὸ ὅλον μῆκος τῆς διώρυχος θέλει εἶναι 73 χιλιομέτρων ἀπέναντι 164 τοιούτων τῆς τοῦ Σουέξ.

Οἱ ἐργάται εἰσι κατ' ἐλάχιστον μὲν μοῖραν Κολομβιοὶ μιγάδες, κατὰ μείζονα δὲ δυτικοὶνδοὶ Μαῦροι, οἵτινες ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἡμερομισθίου ἀπὸ 1 - 1 1/2 πεσοῦ, (5 - 6 φράγκων) ἐλκυόμενοι, ἀγγελῶν, ἰδίως ἐκ τῆς Ἰαμαϊκῆς, προστρέχουσιν. Ἐπὶ τῆς ὠραίας ἐκείνης νήσου, καὶ διὰ τὴν ἄριστον τῆς δουλείας καὶ διὰ τὴν μεγάλην εὐκολίαν, μεθ' ἧς τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀποκτῶνται, ἐδημιουργήθη παράδοξός τις κατάσταση, διότι, τῶν γαιοκτημόνων μὴ διδόντων ἡμερομισθίον ἀνώτερον τοῦ φράγκου, ἐργάται ὅσον τὸ δυνατόν ἐλάχιστοι τὸν ἀριθμὸν ἐργάζονται. Ἄλλ' εἶνε γνωστὸν καὶ τοῦτο, ὅτι πάντες οἱ ἡμιπεπολιτισμένοι λαοὶ ἐπὶ ξένου ἐδάφους μεταφυτευόμενοι, πολὺ δραστηριώτερον ἐργάζονται ἢ ἐν τῇ ἐαυτῶν δικυμένοντες· καὶ οἱ ἐκ τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν Μαῦροι οὐδόλως θεωροῦσι τὰς ὁκτῶ ἐκείνας τῆς ἐργασίας ὥρας βαρυτέρας ἐκείνων, καθ' ἃς, ἐπιτηροῦντος τοῦ Σαπάτζε, — λειψάνου τῆς δουλείας — ἐσκαπτοὶ τὴν γῆν. Μεταξὺ τῶν μηχανικῶν εὐρίσκομεν πολλοὺς Γάλλους, οἵτινες εἶχον ἤδη ἐργασθῆ κατὰ τὴν τομὴν τοῦ Σουέξ, προσέτι βορείους Ἀμερικανούς, Ἀγγλοὺς, Ἀλσατίους, ὑπηκόους τῆς Γαλλίας, Ἑλβετοὺς, Αὐστριακοὺς καὶ ἕνα Γερμανόν. Οἱ εὐρωπαῖοι ἐπιστάται λαμβάνουσι μισθὸν μεταξὺ 100 καὶ 150 πεσῶν (500 ἕως 700 φράγκων) οἱ συνήθεις μηχανικοὶ 125—250 πεσῶ καὶ οἱ προϊστάμενοι τῶν κτημάτων καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι ὑπαλλήλοι μέχρι 400 καὶ 500 πεσῶν κατὰ μῆνα. Πολλοὶ μηχανικοὶ, ἰδίως Γάλλοι, ὑπέκυψαν εἰς τὸν πυρετὸν, ὅστις συνήθως κατὰ πρῶτον παρουσιάζεται ὡς τι μiasmaticὸν νόσημα καὶ καταλήγει εἰς τὸν κίτρινον πυρετὸν.

Ἄλλ' ὅσον βαρὲν καὶ ἂν εἶνε τὰ ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῆς τύχης κωλύματα ταῦτα, οὐδὲν ἐν τούτοις θέλουσιν ἰσχύσει νὰ κωλύσῃ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διώρυχος. Αὐτὰ τοῦλάχιστον ἦτο ἡ ἐντύπωσις τοῦ γράψαντος τὴν παρούσαν μελέτην, ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους ταύτου ἐπανακάλυπτον ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τῶν Χιλιῶν καὶ Περουβιανῶν πολέμου, ἀφιέρωσεν εἰς ἐβδομάδων διαμονὴν πρὸς λεπτομερῆ παρατήρησιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰσθμοῦ.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΟΥ

Οἱ στίχοι.

Οἱ στίχοι ἔς τὴν πατρίδα μου εἶνε καθάριο μέλι,
Ἄπ' τὴν καρδίαν βυθαίνονται, λουλοῦδι μουσικόν,
Προσεκτικὰ φυλάγονται ἔς τῆς μνήμης τὴν κυψέλην,
Κι' εἶνε στολίδια τῆς χαρᾶς, τῆς λύπης γλατρικόν.
Οἱ στίχοι ἔς τὴν πατρίδα μου εἶνε καθάριο μέλι.

Ὅταν γλεντοῦμε ἀκούραστα τοῦ γάμου ταῖς ἡμέραις,
Κι' ἡ νύφη σέρνῃ τὸ χορδὸν ἔμπροσθέν καμαρωτῆ,
Μὲ στίχους τὴν παινεύουσα παρθέναις συμπεθέραις,
Καὶ ζωντανεὺς ἢ ὄρεξι καὶ ὁ χορδὸς κρατεῖ
Ὅσῳ γλεντοῦμε ἀκούραστα τοῦ γάμου ταῖς ἡμέραις,

Οἱ στίχοι, ὅταν ἡ πληγαὶς τοῦ Χάρου μᾶς λαβώνουν
Ἐν μυρολόγῳ ἀκούονται κατὰμαυρα, βαρεῖα,
Μαζὴ ξεσχίζουσιν τὴν καρδίαν καὶ τὴν βλασαμώνουν
Καὶ φέρουν μὲ τὰ δάκρυα καὶ τὴν παρηγορίαν
Οἱ στίχοι, ὅταν ἡ πληγαὶς τοῦ Χάρου μᾶς λαβώνουν.

Κάθε τρελλὴ πρωτοχρονιά, κάθε Χριστοῦ καὶ Φῶτα,
Ἡμέραις γιὰ τὰ σπήτια μας χαρᾶς καὶ παιγνιδίων,
Τὸν ἔρχομό τους φθάνουσι νὰ μᾶς μνύουσιν πρώτα
Καὶ κελαῖδοῦν προβάλλοντες ἔς τὰ χεῖλη τῶν παιδιῶν
Χελιδονάκια οἱ στίχοι μας, κάθε Χριστοῦ καὶ Φῶτα.

Ἐὰν ἔφημερον τ' αἰ Γιαννίου, γιορτῆ τοῦ βίξικάρη,
Κάθουσι ἡ νιὰς ὀλόγυρα ἔς τ' αἰ μὴ τὸ νερό,
Κι' ἕνα στιχάκι θὰ ταῖς πῆ τῆς μοίρας τῶν τῆς χάρι,
Στιχάκι πότε ὀλόγυρο καὶ πότε ἀγκαθερό,
Ἐὰν ἔφημερον τ' αἰ Γιαννίου, γιορτῆ τοῦ βίξικάρη.

Ὅταν ἡ κόρη ἐργάζεται ἔς τὸ φτωχικὸ ἀργαλιὸ τῆς
Καὶ τὴ σκοτίζει ἔξωρα τοῦ κόπου ἢ συννεφίαν,
Οἱ στίχοι ἀμέσως ἔρχονται ἔς ἕνα γνωστὸ σκοπὸ τῆς
Καὶ ἔς τὴ δουλειᾶ τῆς δίνουν καὶ φῶς καὶ συντροφίαν,
Ὅταν ἡ κόρη ἐργάζεται ἔς τὸ φτωχικὸ ἀργαλιὸ τῆς.

Οἱ στίχοι ἔς τὴν πατρίδα μου εἶνε καθάριο μέλι,
Ἄπ' τὴν καρδίαν βυθαίνονται, λουλοῦδι μουσικόν,
Προσεκτικὰ φυλάγονται ἔς τῆς μνήμης τὴν κυψέλην,
Κι' εἶνε στολίδια τῆς γιορτῆς, τῆς λύπης γλατρικόν.
Οἱ στίχοι ἔς τὴν πατρίδα μου εἶνε καθάριο μέλι.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΧΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ἄνὰ πᾶσαν ἐσπέραν, γράφει ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Edouard Charton, ἀρ' οὗ ἀνακεφαλαίωσω τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐπιτελεσθέντα, παρασκευάζω ἐν τῷ νῷ τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιούσης, καὶ, ἐπειδὴ ἀπιστῶ εἰς τὴν μνήμην μου, γράφω αὐτό.

Τὴν πρωίαν ἢ πρώτη μου φροντίς εἶνε ν' ἀναγνώσω τὴν γραφεῖσαν σημειώσιν συμπληρῶν δ' αὐτὴν, ἐὰν εἶνε ἀνάγκη, ταξίθετώ τὰ χρέη καὶ τὰς ἀσχολίας, ἃς δι' ἐμαυτὸν προδιέγραψα.

Κατὰ κανόνα δ' ἀπαράδεκτον ἐν τῇ πρώτῃ κατατάσσω σειρᾷ τὸ μᾶλλον κατεπεῖγον, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν εἶνε δι' ἐμὲ τὸ μᾶλλον εὐάρεστον. Δὲν ἀφίεμαι νὰ ἐξαπατηθῶ ὑπὸ τινος φωνῆς ἐπιτηδεῖως λεγούσης μοι:—Ποιεῖ ἀρχὴν ἀπ' ἐκείνου, ὅπερ σοὶ ἀρέσκει μᾶλλον· θὰ κάμῃς τὸ

ἄλλο βραδύτερον· ὑπάρχει καιρὸς· θὰ μείνῃ ἐκεῖνο διὰ τὸ ἀπόγευμα ἢ διὰ τὴν ἐσπέραν.

—Ὅχι, ὄχι! δὲν σε ἀκούω, φωνὴ ἐπιβουλος.

Σιώπη! Δὲν εἶμαι ὁ κύριος ἐμαυτοῦ καὶ ὁ σός; Ἐν βίῳ τοσοῦτον ἐπισηχολημένω, οἷος ὑπῆρξε πάντοτε ὁ ἐμὸς, εἶνε σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὁ ἐτοιμασθεὶς τῇ προτεραιᾷ κατάλογος, ἐρχομένης τῆς ἐσπέρας, δὲν θὰ εὐρεθῇ ἐντελῶς ἐξηνητλημένος· μεταφέρω λοιπὸν τὰ ὑπολειφθέντα εἰς τὸν κατάλογον τῆς ἐπιούσης.

Ἐχω τὴν συνήθειαν — δι' ἣν πολλὰκις συνεχάρην ἐμαυτῷ—ν' ἀναγινώσκω μετὰ προσοχῆς ὅσας λαμβάνω τὴν πρωίαν ἐπιστολάς, καὶ, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν, ν' ἀπαντῶ ἀμέσως εἰς τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας, ἐὰν δὲν θὰ μοι ἀραιρέσῃσι πλείονα τοῦ διαθεσίμου χρόνου. Χάρης εἰς τὴν ἐτοιμότητά ταύτην εὐρισκεταὶ τις οἰκειότερον καὶ ἀσφαλέστερον ἐν κοινωνίᾳ αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν μετὰ τῶν ἀνταποκριτῶν αὐτοῦ, αἱ γινόμεναι ἀπαντήσεις εἶνε δικαιοτέρας καὶ μᾶλλον ἐξηκριβωμέναι, προσέτι δὲ καὶ μᾶλλον εὐκολοὶ ὡς γραφόμεναι οὕτως ὑπὸ τὴν ζῶσαν ἐντύπωσιν ἐκείνων, ἃ ἡμεῖς διελογίσθημεν καὶ ἠσθάνθημεν. Ὑπάρχει ἐν τούτοις προφύλαξις τῆς ἀναγκαιοτάτης εἰς ὑπόμνησιν. Ἐὰν δηλ. ἡ ἀπάντησις ὑμῶν δὲν θὰ εἶνε εὐχάριστος ἢ ἐὰν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ δυσἀρεσκείαν τινὰ λυπηρὰν, μὴ ἐξαποστείλητε τὴν ἐπιστολήν εὐθὺς ὡς γράψητε αὐτήν. Κρατήσατε αὐτήν ἐπὶ εἰκοσι τέσσαρας ὥρας τοῦλάχιστον, ἀναγινώσκοντες δὲ τότε ἐκ νέου, ἢ θὰ μετρίσητε τὰς ἐκφράσεις, ἢ θὰ βεβαιωθῆτε καλλίον, ὅτι οὐδὲν πλὴν τοῦ θέοντος ἐγράψατε. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε πάντοτε εὐκόλον· διότι ὅσῳ ὀλίγον καὶ ἂν συγκληθῆ τις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μιᾶς ἐπιστολῆς, ἔχει ἀνυπομονησάν τινά ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτήν. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ἰσχὺς τῆς θελήσεως.

Μόλις ἡμίσειαν ὥραν μοῦ ἀφαιρεῖ ἡ ἀναγνώσις τῆς ἡμερησίας μου ἐφημερίδας· διότι πρέπει νὰ διατρέχῃ τις μίαν τοῦλάχιστον μανθάνει ἐν ὀλίγαις στιγμαῖς τὰ μᾶλλον ἐνδιαφερόντα νέα οὐχὶ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Εὐρώπης μόνον, ἀλλ' ὅλοκλήρου τοῦ κόσμου. Εἶνε καθήκον τοῦτο, διότι εἴμεθα αἱ πολιταὶ τοῦ σύμπαντος. Ἀντιπαρέρχομαι ἐν τούτοις ἀπὸ τῆς πρώτης γραμμῆς ὅλα τὰ διηγήματα ἐγκλημάτων ἢ σκανδάλων ἰδιωτικοῦ βίου, τὰ ὅποια θὰ μοι ἦσαν δυσἀρεστά μόνον, ἀνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας. Τὰ μακρὰ ὅμως ἄρθρα, τὰ δυνάμενα πραγματικῶς νὰ διδάξωσιν, ἢ διεξέρομαι ἀμέσως ἢ, ἐὰν εἶνε ἀξία νὰ μελετηθῶσιν ἐκ τοῦ πλεονῶντος καὶ προσεκτικῶς—ὅπερ δὲν συμβαίνει καθ' ἑκάστην—τίθημι κατὰ μέρος συνήθως διὰ νὰ προσθέσω αὐτὰ εἰς τὰ ἐσπερινὰ μου βιβλία.

Οὐδὲν εἶπον περὶ τῆς διαδοχῆς τῶν ἡμερησίων μου καθηκόντων. Ἐκαστος ἔχει τὰ ἐκ

του, και δια τους μη υπνώττοντας την ημέραν σχεδόν ὅσον και την νύκτα, ταῦτα εἶνε ὁ πῖθος τῶν Δαναίδων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει δια τοῦτο ν' ἀναγκιτιζώμεν ἢ ν' ἀποθαρρύνωμεν ἡμᾶς αὐτούς.

Τὸ κατ' ἐμὲ, οὐδέποτε ἐροθήθην μὴ κατὰ στῶ ἔνοχος ἀργίας· τοῦτο θά μοι ἦτο ἀδύνατον. Ἀργός! ὅτε εὐρίσκονται περὶ ἐμὲ ἐπείγοντα ἀντικείμενα πρὸς ἐπάσθλησιν τοῦ πνεύματος και κατ' αὐτήν τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν τοῦ ἐπαγγέλματός μου χρεῶν! Ἐὰν συμβαίῃ κατὰ σπανιωτάτην περίπτωσιν νὰ ὑπάρξῃ καταναγκαστικὴ στιγμῶν τινῶν διακοπὴ τοῦ ἔργου μου, πῶσα κενὰ τῆς ἐκπαιδεύσεώς μου δὲν ἔχω τότε νὰ πληρώσω! Ἐπειτα δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν διάθεσί μου πάντα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος; Ἐγὼ ἐκεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐπὶ μιᾶς τῶν σειρῶν τῆς βιβλιοθήκης μου εἴκοσι περίπου τόμους, τοὺς ὁποίους ὁ ἀναγκινώσω μυριάκις, χωρὶς νὰ παύσω εὐρίσκων ἐν αὐτοῖς νέα ἀντικείμενα θαυμασμοῦ και εὐγενῶν προσημύσεων πρὸς τὰς ἰδέας τὰς μᾶλλον ἱκανὰς νὰ διακηρῆσιν ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τὴν διανοητικὴν και ἠθικὴν ἐνέργειαν!

Ἐν Γαλλίᾳ.

ΜΙΧΑΗΛ Α. ΒΙΕΤΤΕ.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Εἰς στρατιωτικὸν ἱατρόν.

Καλὰ σκέπτεσαι, γιατρέ μου, και δὲν βίξεις τὸ σπαθὶ σου.
Ἀρκετοὺς σκοτώνεις πάντα μόνο μετ' τὴν γιατρικὴν σου.

ΑΛΕΞ. Κ. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν τινι συνκλαστροφῇ ἀνωμολόγουν οἱ παρόντες τὴν εὐφροσύνην και ζωηρότητα τοῦ πνεύματος παιδίου τινός. Εἰς τῶν παρισταμένων, ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων τὸν σαφὸν και ἐμβριθῆ, ἀπερήνατο τότε δογματικῶς ὅτι τὰ παιδία ὅσον πολὺ πνεῦμα ἔχουσιν ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν ἡλικίᾳ, τόσο ὀλίγον διατηροῦσιν ὅταν γένωσιν ὄριμοι ἄνδρες. — Τότε λοιπὸν, ἀπήντησεν ἀμέσως τὸ παιδίον, και τοῦ λόγου αὐτοῦ θὰ εἶχατε πολὺ πνεῦμα ὅταν εἴσθε παιδί ἀκόμη.

Εἰς τῶν βασιλικῶν πριγκίπων τῆς Γαλλίας εἶχεν ἐρυθρὸν τὸ γένειον. Ἡμέραν τινὰ θέλων νὰ πειραξῇ τὸν γελοιοποιὸν του ἔρωτᾷ αὐτὸν διατί δὲν εἶχε γένειον. — Νὰ σᾶς πῶ τὸν λόγον, ὑψηλότατε, ἀπεκρίθη αὐτός. Ὅταν ὁ Θεὸς ἐμοῖραζεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ γένηαι, ἐγὼ ἐ-

παρουσιάσθην ἀργὰ διὰ νὰ πάρω τὰ δικά μου, ὅτε πλέον δὲν τοῦ ἔμεναν παρὰ μόνον κόκκινα· και ἐπροτίμησα νὰ μὴ πάρω καθόλου.

*
*

Διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς συνόδου, ὁ βουλευτὴς Μ* κατὰ τινὰ συνεδρίασιν ἀφῆκε τὴν συνήθη θέσιν του και κατέλαβεν ἄλλην, ἣν κατεῖχε πάντοτε ὁ συναδελφός του Π*, πρὸς δὲν δὲν ἠσθάνετο πολλὴν στοργήν. — Αὐτὴ ἡ θέσις, λέγει ὁ Μ* μεγαλοφώνως ἔν' ἀκουσθῆ, χωρὶς ἄλλο θὰ μὲ κάμῃ νὰ πῶ πολλὰς ἀνοησίας. — Ἐξακολουθεῖ λοιπὸν, ἀποκρίνεται ὁ Π*, ἔκαμες καλὴν ἀρχήν.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὁ ἀστὴρ τῶν μεγάλων ψυχῶν ἀνατέλλει ἀμα δύση ὁ ἥλιος τῆς εὐτυχίας των.

Ὁ παραπονούμενος ὅτι εἶνε παίγιον τῆς τύχης ὁμολογεῖ ὅτι εἶνε πολὺ ἐλαφρός.

Εἰμπορεῖς νὰ ἀποκρούψῃς ἀπὸ τὴν γυναῖκα τὰ πάντα, και τὸ μῖσος ἔτι... τὸν ἔρωτα οὐδέποτε.

Ὅταν ἐγεννήθην ἔκλαυσα, ἐκάστη δ' ἡμέρα τῆς ζωῆς μου μοὶ ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν. (Ἰσπανικὴ παροιμία).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ἐπισημώτατος τῶν ἱατρῶν εἰς τὰ βόρεια τῆς Κίνας εἶνε γυνὴ Ἀγγλίσ, ἡ μίς Χόβαρνδ. Ἡ νεῦνις αὐτῆς θεραπεύει νῦν ἐν Τιεν-τσιν τὴν κόμησσαν Λι, σύζυγον τοῦ τοπάρχου Λι-Χούγκ-Τσάγκ. Δὲν εἶνε δὲ ἡ μίς Χόβαρνδ ἡ μόνη διπλωματοῦχος ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Μετὰ πολλῶν συναδελφῶν τῆς αὐτῆς ἐθνικότητος, τοῦ αὐτοῦ φύλου και τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ διευθύνει ἐν Τιεν-Τσιν δύο νοσοκομεία πλήρη ἀσθενῶν, ὧν πολλοὶ πάσχουσι νόσους ἀγνώστους ἔτι ἐν Εὐρώπῃ. Οἱ Κινέζοι, εἴτε πτωχοὶ εἴτε πλούσιοι, ἐκζητοῦσι τὴν θεραπείαν τῆς μίς Χόβαρνδ, ἥτις λέγεται ὅτι εἶνε ὠραιοτάτη. Ἡ μίς Χόβαρνδ και αἱ συναδελφοὶ αὐτῆς τοσοῦτω μάλόν εἰσιν ἀξιεῖται καθόσον οἱ συμπατριῶται τοῦ Κομφουκίου δὲν διακρίνουσιν ἐπὶ εὐγνωμοσύνη, ἡ δὲ ἀνάμνησις τῆς ἀνάδρου σφραγῆς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἐλεῖος ἐν τοῖς νοσοκομείοις αὐτῆς τῆς πόλεως Τιεν-Τσιν οὐδαμῶς ἐξηλείφθη εἰσέτι.